
Vergaderjaar 2010–2011

32 500

Nr. 2

NOTA OVER DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN
Aangeboden 21 september 2010

Bijlagen bij de Miljoenennota 2011

Toelichting op de Bijlagen

De Miljoenennota 2011 omvat in totaal elf bijlagen. Hiervan worden vier bijlagen, evenals voorgaande jaren, integraal gepubliceerd op . Het betreft de bijlagen «Horizontale toelichting», «Verticale Toelichting», «Toelichting op de belastingontvangsten» en «Toelichting op de belasting-uitgaven». Door de publicatie van deze omvangrijke bijlagen op het internet, wordt papierbesparing mogelijk gemaakt.

De volgende zeven bijlagen vindt u in de Miljoenennota 2011:

Bijlage 1 «Budgettaire kerngegevens» laat op een toegankelijke de opbouw van het (EMU-) saldo van de collectieve sector zien.

Bijlage 2 «Uitgaven en niet belastingontvangsten» omvat informatie over de uitgaven en niet-belastingontvangsten van de begrotingen in meerjarig perspectief. Daarnaast wordt er een overzicht gegeven van de uitgaven-kaders, garanties, financiële transacties, kas- transverschillen en de gasbaten.

Bijlage 3 «De belasting en premieontvangsten» omvat informatie over de belastingopbrengsten en de ontvangsten aan sociale premies.

Bijlage 4 «EMU-schuld» geeft informatie over de (EMU-) schuld van de collectieve sector.

Bijlage 5 «belastinguitgaven» geeft een actuele stand van het budgettaire overzicht van de belastinguitgaven. Het toetsingskader van de belasting-uitgaven wordt gepubliceerd op het internet.

Bijlage 6 «Beleidsonderzoeken» geeft inzicht in de voortgang van de interdepartementale beleidsonderzoeken (IBO's) en de geprogrammeerde beleidsdoorlichtingen.

Bijlage 7 «Budgettair overzicht interventies t.b.v. de financiële sector» geeft inzicht in de interventies die genomen zijn in de financiële sector rondom de crisis.

1 Budgettaire kerngegevens

De collectieve uitgaven bestaan uit de begrotingsuitgaven van het Rijk, de premiegefinancierde uitgaven van de sociale fondsen ¹ en de uitgaven van de medeoverheden. Hetzelfde geldt voor de collectieve inkomsten. Omdat zowel de inkomsten als de uitgaven op de verschillende begrotingen op kasbasis worden gerapporteerd, moet gecorrigeerd worden voor kas-transverschillen (ktv's), aangezien het EMU-saldo een begrip op transbasis is ². Daarnaast tellen financiële transacties (zoals de aankoop van Fortis/ABN-AMRO) niet mee in het EMU-saldo, maar alleen in de EMU-schuld.

Om dubbeltellingen te voorkomen, moeten de onderlinge betalingen van het totaal worden afgetrokken (zowel bij de collectieve uitgaven als bij de collectieve inkomsten). Een voorbeeld van een onderlinge betaling van het Rijk aan de medeoverheden is de Wet Werk en Bijstand (WWB). Het Rijk neemt dit op als een uitgave, terwijl de medeoverheden dit als inkomsten boeken, waarmee zij op hun beurt uitgaven bekostigen. Om uitgaven niet twee keer mee te nemen, wordt hiervoor gecorrigeerd in de vorm van een consolidatiepost.

Tabel 1.1 EMU-saldo collectieve sector (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010 ¹	2011 ¹	bron
Inkomsten Rijk	167 367	165 771	169 086	164 327	
w.v. belastingontvangsten	138 068	124 876	135 743	134 578	zie tabel 3.4.1
w.v. niet belastingontvangsten	28 475	52 259	33 794	30 995	zie tabel 2.2
w.v. ktv's en financiële transacties	825	- 11 363	- 450	- 1 246	zie tabel 2.11
Inkomsten sociale fondsen	98 002	95 130	97 546	106 273	zie tabel 1.4
Inkomsten medeoverheden	90 099	94 404	94 270	94 807	zie tabel 1.5
Consolidatie: Rijk aan sociale fondsen ²	- 14 236	- 18 492	- 19 719	- 16 164	zie tabel 1.4
Consolidatie: Rijk aan medeoverheden	- 65 632	- 69 590	- 68 892	- 69 158	zie tabel 1.5
Inkomsten collectieve sector	275 601	267 223	272 291	280 084	
Uitgaven Rijk	164 665	185 036	189 747	182 748	
w.v. uitgaven begrotingen	209 381	202 623	202 559	188 369	zie tabel 2.1
w.v. ktv's en financiële transacties	- 44 716	- 17 587	- 12 812	- 5 621	zie tabel 2.11
Uitgaven sociale fondsen	94 683	103 324	106 634	107 586	zie tabel 1.4
Uitgaven medeoverheden	92 733	97 860	99 044	99 406	zie tabel 1.5
Consolidatie: Rijk aan sociale fondsen ²	- 14 236	- 18 492	- 19 719	- 16 164	zie tabel 1.4
Consolidatie: Rijk aan medeoverheden	- 65 632	- 69 590	- 68 892	- 69 158	zie tabel 1.5
Uitgaven collectieve sector	272 212	298 137	306 814	304 418	
EMU-saldo collectieve sector	3 389	- 30 915	- 34 523	- 24 334	

¹ De ramingen voor 2010 en 2011 zijn gebaseerd op de Macro Economische Verkenning (MEV) van het CPB.

² De onderlinge betalingen tussen Rijk en sociale fondsen bestaan uit de rijksbijdragen, de rentebaten en rente-uitgaven (zie tabel 1.4)

¹ De sociale fondsen zijn de «verzekeringsfondsen» betrekking hebbende op de volksverzekeringen (inclusief zorg) en de werknemersverzekeringen.

² In een begroting op kasbasis worden transacties geboekt in de periode waarin de betaling plaatsvindt; in een begroting op transactiebasis worden transacties geboekt in de periode waarin de rechten en verplichtingen zijn ontstaan.

Budgettaire kerngegevens

Tabel 1.2 bevat de EMU-saldi van de drie samenstellende delen van de collectieve sector. Deze saldi kunnen ook worden berekend door in tabel 1.1 de uitgaven van de inkomsten af te trekken.

Tabel 1.2 Opbouw EMU-saldo collectieve sector (in miljoenen euro)					
	2008	2009	2010	2011	bron
EMU-saldo centrale overheid	2 703	- 19 265	- 20 661	- 18 421	zie tabel 1.3
EMU-saldo sociale fondsen	3 320	- 8 194	- 9 088	- 1 314	zie tabel 1.4
EMU-saldo medeoverheden	- 2 634	- 3 456	- 4 774	- 4 599	zie tabel 1.5
EMU-saldo collectieve sector	3 389	- 30 915	- 34 523	- 24 334	
EMU-saldo collectieve sector (in procenten bbp)	0,6%	- 5,4%	- 5,8%	- 4,0%	

In de tabellen 1.3 tot en met 1.5 wordt per overheidslaag een onderbouwing voor het EMU-saldo gegeven.

Tabel 1.3 EMU-saldo centrale overheid (in miljoenen euro)					
	2008	2009	2010	2011	bron
Belastinginkomsten	138 068	124 876	135 743	134 578	zie tabel 3.4.1
Af: Netto begrotingsgefinancierde uitgaven RBG-eng	103 499	105 400	111 215	110 635	zie tabel 2.3
Af: Netto begrotingsgefinancierde uitgaven SZA	10 776	11 107	11 660	12 726	zie tabel 2.4
Af: Netto begrotingsgefinancierde uitgaven BKZ	2 219	2 294	2 859	2 801	zie tabel 2.5
Af: Netto uitgaven niet-relevant voor enig kader ¹	64 412	30 278	40 318	30 704	zie tabel 2.10
Af: Stimuleringspakket (excl. lastenkant)	0	1 287	2 714	508	
Bij: Ktv's en financiële transacties	45 541	6 224	12 361	4 375	zie tabel 2.11
EMU-saldo centrale overheid	2 703	- 19 265	- 20 661	- 18 421	

¹ Deze post bestaat onder andere uit de aardgasbaten, de uitgaven aan rente, FES en zorgtoeslag en de rijksbijdragen aan de sociale fondsen.

Tabel 1.4 EMU-saldo sociale fondsen (in miljoenen euro)					
	2008	2009	2010	2011	bron
Premie-inkomsten	83 767	76 767	77 839	90 114	zie tabel 3.5.1
Rijksbijdragen	13 906	18 363	19 708	16 159	
Rentebaten	329	0	0	0	
Inkomsten sociale fondsen	98 002	95 130	97 546	106 273	
Premiegefinancierde uitgaven SZA	43 717	47 793	49 410	49 032	zie tabel 2.4
Premiegefinancierde uitgaven Zorg	49 579	54 084	55 340	56 630	zie tabel 2.5
Rente-uitgaven	0	- 129	- 11	- 5	
Overig (m.n. administratiekosten zorgverzekeraars)	1 387	1 576	1 895	1 929	
Uitgaven sociale fondsen	94 683	103 324	106 634	107 586	
EMU-saldo sociale fondsen	3 320	- 8 194	- 9 088	- 1 314	

Tabel 1.5 EMU-saldo medeoverheden (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010	2011
Belastinginkomsten ¹	7 744	8 079	8 295	8 514
Rijksbijdragen ²	65 632	69 590	68 892	69 158
Overige inkomsten ³	16 723	16 735	17 083	17 134
Inkomsten medeoverheden	90 099	94 404	94 270	94 807
Uitgaven medeoverheden ¹	92 733	97 860	99 044	99 406
EMU-saldo medeoverheden	- 2 634	- 3 456	- 4 774	- 4 599

¹ De ramingen voor de belastinginkomsten en uitgaven van de medeoverheden zijn gebaseerd op de MEV 2011.

² Rijksbijdragen zijn bedoeld voor uitgaven die door de gemeente gedaan worden, maar (deels) bekostigd worden door het Rijk. Hierbij moet gedacht worden aan het GPF, de WWB, WSW, BDU en het bijzonder onderwijs.

³ Overige inkomsten zijn de ontvangsten uit leges, eigen betalingen, rente, dividenden etc.

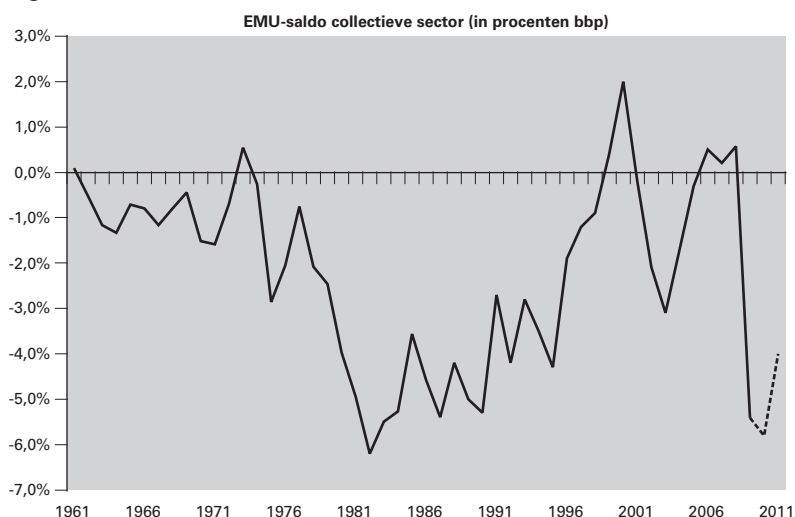
Tabel 1.6 Financieringsbehoefte Rijk (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010	2011	bron
EMU-saldo collectieve sector	3 389	- 30 915	- 34 523	- 24 334	zie tabel 1.2
Af: EMU-saldo sociale fondsen	3 320	- 8 194	- 9 088	- 1 314	zie tabel 1.2
Af: EMU-saldo medeoverheden	- 2 634	- 3 456	- 4 774	- 4 599	zie tabel 1.2
Af: Ktv's en financiële transacties	45 541	6 224	12 361	4 375	zie tabel 2.11
Af: Overbruggingskrediet FBN/ABN	44 341	- 36 516	- 3 250	- 825	zie tabel 4.1
Af: Derdenrekening	- 545	1 297	216	136	
Feitelijk financieringssaldo Rijk op kasbasis	- 86 634	9 730	- 29 988	- 22 107	

Tabel 1.7 Historisch overzicht EMU-saldo

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EMU-saldo collectieve sector (in miljoenen euro)	- 9 710	- 14 898	- 8 584	- 1 359	2 919	1 048	3 389	- 30 915	- 34 523	- 24 334
Bbp (in miljarden euro)	465	477	491	513	540	569	596	572	593	615
EMU-saldo collectieve sector (in procenten bbp)	- 2,1%	- 3,1%	- 1,7%	- 0,3%	0,5%	0,2%	0,6%	- 5,4%	- 5,8%	- 4,0%

Figuur 1.1 Historisch overzicht EMU-saldo

2 De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.1 Uitgaven begrotingen (in miljoenen euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1 De Koning	7	40	39	39	39	39	39
2A Staten-Generaal	135	140	137	139	134	134	134
2B Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	110	116	116	108	108	108	108
3 Algemene Zaken	71	79	69	62	61	61	61
4 Koninkrijksrelaties	608	1 042	134	125	89	89	89
5 Buitenlandse Zaken	11 136	11 144	11 792	12 585	12 759	14 392	14 733
6 Justitie	6 240	6 050	5 991	5 961	5 945	5 913	5 915
7 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	6 012	6 013	6 126	6 253	5 868	5 751	5 751
8 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	36 286	37 043	36 780	36 833	36 894	37 035	37 185
9A Nationale Schuld (Transactiebasis)	28 130	22 828	15 570	18 068	22 669	24 922	26 425
9B Financiën	13 963	12 488	9 525	7 480	6 267	5 733	5 609
10 Defensie	8 733	8 514	8 459	8 224	8 217	8 254	8 236
11 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	1 487	1 643	1 068	906	783	713	897
12 Verkeer en Waterstaat	9 075	9 326	9 085	9 316	8 653	8 747	8 926
13 Economische Zaken	2 806	3 229	3 055	2 967	2 808	2 807	2 823
14 Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit	2 550	2 656	2 627	2 369	2 331	2 201	2 144
15 Sociale Zaken en Werkgelegenheid	26 901	29 234	25 881	26 944	27 905	28 610	29 132
16 Volksgezondheid, Welzijn en Sport	15 267	15 440	16 302	16 602	16 806	17 611	18 577
17 Jeugd en Gezin	6 499	6 684	6 780	6 756	6 748	6 714	6 711
18 Wonen, Wijken en Integratie	5 062	3 756	3 148	3 038	2 934	2 851	3 098
40 Sociale Verzekeringen ¹	103	119	220	40	0	0	0
41 Premiegefinancierde uitgaven Zorg ¹	0	320	0	0	0	0	0
50 Gemeentefonds	17 683	18 465	18 111	17 820	17 862	17 798	17 641
51 Provinciefonds	1 329	1 458	1 143	1 086	1 090	1 072	927
55 Infrastructuurfonds	7 352	9 069	8 322	8 204	7 996	8 542	7 599
56 Fonds Economische Structuurversterking	1 724	3 337	2 723	2 174	2 310	2 479	1 445
58 Diergezondheidsfonds	15	64	9	9	9	9	9
59 BTW-compensatiefonds	2 577	2 788	2 844	2 895	2 896	2 896	2 896
63 Waddenfonds	14	34	81	41	38	39	41
64 BES-fonds	0	0	21	21	21	21	21
AP Aanvullende posten	0	-947	1 344	4 660	7 554	11 132	14 895
90 Consolidatie	-9 249	-9 609	-9 132	-8 758	-8 235	-8 452	-7 309
HGIS Internationale Samenwerking ²	(5 984)	(5 643)	(6 029)	(6 201)	(6 141)	(6 358)	(6 566)
Totaal	202 623	202 559	188 369	192 965	199 558	208 220	214 758

¹ De uitgaven van hoofdstuk 40 en 41 betreffen de maatregelen uit het stimuleringspakket. Deze zijn buiten het kader SZA respectievelijk BKZ geplaatst en worden daarom in bovenstaande tabel opgenomen en niet in tabellen 2.4 en 2.5.

² In deze tabel zijn de uitgaven voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale uitgaven voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes vermeld en lopen niet mee in de totaaltelling.

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.2 Niet-belastingontvangsten (in miljoenen euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2A Staten-Generaal	8	3	3	3	3	3	3
2B Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	4	4	4	4	4	4	4
3 Algemene Zaken	3	6	6	6	6	6	6
4 Koninkrijksrelaties	128	210	9	8	8	8	8
5 Buitenlandse Zaken	2 936	754	728	731	746	761	773
6 Justitie	1 314	1 037	1 137	1 255	1 293	1 276	1 220
7 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	899	382	613	44	78	417	772
8 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	2 216	2 265	2 136	2 208	2 237	2 317	2 370
9A Nationale Schuld (Transactiebasis)	8 090	3 161	1 604	1 634	2 010	3 933	3 059
9B Financiën	18 017	9 151	6 280	6 289	6 365	6 940	6 719
10 Defensie	467	500	457	336	318	276	246
11 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	330	682	177	96	47	39	39
12 Verkeer en Waterstaat	98	101	100	95	88	86	93
13 Economische Zaken	9 834	5 453	8 048	8 200	7 932	7 301	7 977
14 Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit	514	600	547	527	495	426	383
15 Sociale Zaken en Werkgelegenheid	913	1 076	1 050	847	770	706	706
16 Volksgezondheid, Welzijn en Sport	569	182	151	104	88	69	45
17 Jeugd en Gezin	140	183	170	185	190	194	194
18 Wonen, Wijken en Integratie	997	475	449	455	444	430	430
55 Infrastructuurfonds	7 476	8 697	8 322	8 204	7 996	8 542	7 599
56 Fonds Economische Structuurversterking	1 724	3 337	2 723	2 174	2 310	2 479	1 445
57 AOW-spaarfonds	4 794	5 087	5 366	5 680	6 021	6 390	6 775
58 Diergezondheidsfonds	4	56	9	9	9	9	9
63 Waddenfonds	34	5	34	34	38	39	41
AP Aanvullende posten	0	0	7	20	37	58	80
90 Consolidatie	- 9 249	- 9 609	- 9 132	- 8 758	- 8 235	- 8 452	- 7 309
HGIS Internationale Samenwerking ¹	(183)	(144)	(140)	(132)	(133)	(133)	(122)
Totaal	52 259	33 794	30 995	30 390	31 296	34 255	33 684

¹ In deze tabel zijn de niet-belastingontvangsten voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale niet-belastingontvangsten voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes vermeld en lopen niet mee in de totaaltelling.

In het Nederlandse begrotingsbeleid wordt bij de start van een kabinetsperiode een uitgavenkader vastgesteld. Het uitgavenkader bevat de maximale uitgaven die jaarlijks gedurende de kabinetsperiode worden gedaan. Het totaal kader is onderverdeeld in drie dealkaders: het kader Rijksbegroting in enge zin (RBG-eng), het kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (SZA) en het Budgettair Kader Zorg (BKZ). De tabellen 2.3 tot en met 2.5 geven de opbouw van de actuele uitgavenramingen voor de drie verschillende dealkaders weer.

Tabel 2.3 Opbouw kader RBG-eng (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010	2011	bron
Totale uitgaven Rijksbegroting	209 381	202 623	202 559	188 369	zie tabel 2.1
Niet-belastingontvangsten Rijksbegroting	28 475	52 259	33 794	30 995	zie tabel 2.2
Netto Rijksuitgaven	180 906	150 365	168 765	157 374	
Af: Begrotingsgefinancierde uitgaven SZA	10 776	11 107	11 660	12 726	zie tabel 2.4
Af: Begrotingsgefinancierde uitgaven BKZ	2 219	2 294	2 859	2 801	zie tabel 2.5
Af: Niet-kaderrelevante uitgaven	64 412	30 278	40 318	30 704	zie tabel 2.10
Af: Stimuleringspakket (excl. lastenkant)	0	1 287	2 714	508	
Netto uitgaven kader RBG-eng	103 499	105 400	111 215	110 635	

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.4 Netto uitgaven sociale zekerheid (in miljoenen euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
15 Sociale Zaken en Werkgelegenheid	11 107	11 715	12 499	12 710	12 812	12 888	13 032
AP Aanvullende posten	0	- 54	227	512	824	1 216	1 649
Netto begrotingsgefinancierde uitgaven	11 107	11 660	12 726	13 222	13 636	14 104	14 681
40 Sociale Verzekeringen	47 793	49 410	49 032	50 542	52 073	54 020	55 843
Netto premie-uitgaven	47 793	49 410	49 032	50 542	52 073	54 020	55 843
Netto uitgaven kader SZA	58 900	61 071	61 758	63 764	65 708	68 124	70 525

Tabel 2.5 Netto uitgaven zorg (in miljoenen euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
16 Volksgezondheid, Welzijn en Sport	761	1 314	1 386	1 448	1 473	1 506	1 521
50 Gemeentefonds (WMO)	1 533	1 545	1 383	1 383	1 383	1 429	1 383
AP Aanvullende posten	0	0	32	69	107	150	194
Netto begrotingsgefinancierde uitgaven	2 294	2 859	2 801	2 901	2 963	3 085	3 098
41 Premiegefinancierde uitgaven Zorg	54 084	55 340	56 630	59 561	63 380	67 621	72 540
Netto premie-uitgaven	54 084	55 340	56 630	59 561	63 380	67 621	72 540
Netto uitgaven kader Zorg	56 378	58 199	59 432	62 462	66 344	70 706	75 638

De tabellen 2.6 tot en met 2.9 tonen per budgetdisciplinesector eerst de bepaling van de reële uitgavenkaders. De reële uitgavenkaders worden bepaald door de ramingen ten tijde van het Coalitieakkoord te defleren met de raming voor de prijsontwikkeling van de Nationale Bestedingen (NB-deflator). Vervolgens wordt weergegeven hoe de actuele raming van de uitgaven zich verhoudt tot het uitgavenkader in lopende prijzen. Het uitgavenkader in lopende prijzen is te bepalen door het reële uitgavenkader te corrigeren voor de actuele raming van de deflator. Daarnaast wordt gecorrigeerd voor de overboekingen tussen de Rijksbegroting in enge zin enerzijds, en de sector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (SZA) en de sector Zorg anderzijds. Ook wordt gecorrigeerd voor statistische factoren. Zo is in het Aanvullend Beleidsakkoord besloten het kader te corrigeren voor de mutatie in de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen en de ruilvoet ten opzichte van de Miljoenennota 2009.

Tabel 2.6 Uitgaventoetsing Rijksbegroting in enge zin (in miljoenen euro, min betekent onderschrijding)

	2008	2009	2010	2011
1. Raming uitgaven bij Coalitieakkoord 2007	103 284	106 449	111 247	113 583
2. pNB ten tijde van MLT 2007	1,0225	1,0432	1,0601	1,0773
3. Reële ijklijn	101 008	102 042	104 936	105 430
4. NB-deflator	1,0245	1,0431	1,0558	1,0754
5. Overboekingen	89	221	497	513
6. Statistisch	50	- 408	1 248	- 852
w.v. Ruilvoet	0	642	- 1 079	- 1 540
w.v. Overig	50	- 1 050	2 327	688
7. Uitgavenkader RBG-eng in lopende prijzen	103 624	106 249	112 537	113 037
8. Actuele ramingen uitgaven	103 499	105 400	111 215	110 635
9. Over/onderschrijding kader RBG-eng (9=8-7)	- 124	- 849	- 1 322	- 2 402

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.7 Uitgaventoetsing Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (in miljoenen euro, min betekent overschrijding)

	2008	2009	2010	2011
1. Raming uitgaven bij Coalitieakkoord 2007	54 834	56 353	57 635	59 614
2. pNB ten tijde van MLT 2007	1,0225	1,0432	1,0601	1,0773
3. Reële ijklijn	53 626	54 019	54 365	55 335
4. NB-deflator	1,0245	1,0431	1,0558	1,0754
5. Overboekingen	- 55	57	- 168	- 176
6. Statistisch	0	2 967	3 640	2 738
w.v. Ruilvoet	0	764	- 363	- 1 765
w.v. Werkloosheidsuitgaven	0	1 566	3 296	3 450
w.v. Overig	0	637	707	1 053
7. Uitgavenkader SZA in lopende prijzen	54 886	59 370	60 871	62 068
8. Actuele ramingen uitgaven	54 493	58 900	61 071	61 757
wv begrotingsgefinancierd	10 776	11 107	11 661	12 726
wv premiegefinancierd	43 716	47 793	49 410	49 032
9. Over/overschrijding kader SZA (9=8-7)	- 393	- 470	200	- 310

Tabel 2.8 Uitgaventoetsing Budgettair Kader Zorg (in miljoenen euro, min betekent overschrijding)

	2008	2009	2010	2011
1. Raming uitgaven bij Coalitieakkoord 2007	51 322	55 493	58 681	62 164
2. pNB ten tijde van MLT 2007	1,0225	1,0432	1,0601	1,0773
3. Reële ijklijn	50 191	53 196	55 352	57 701
4. NB-deflator	1,0245	1,0431	1,0558	1,0754
5. Overboekingen	- 34	- 278	- 329	- 338
6. Statistisch	0	- 557	- 1 008	- 2 032
w.v. Ruilvoet	0	388	- 762	- 1 680
w.v. Overig	0	- 945	- 246	- 352
7. Uitgavenkader BKZ in lopende prijzen	51 388	54 652	57 104	59 680
8. Actuele ramingen uitgaven	51 798	56 378	58 199	59 432
wv begrotingsgefinancierd	2 219	2 294	2 859	2 801
wv premiegefinancierd	49 579	54 084	55 340	56 631
9. Over/overschrijding BKZ (9=8-7)	410	1 725	1 096	- 249

Tabel 2.9 Uitgaventoetsing totaal kader (in miljoenen euro, min betekent overschrijding)

	2008	2009	2010	2011
1. Reële ijklijnen	204 825	209 257	214 654	218 466
2. NB-deflator	1,0245	1,0431	1,0558	1,0754
3. Overboekingen	0	0	0	0
4. Statistisch	50	2 002	3 880	- 147
w.v. Ruilvoet	0	1 795	- 2 203	- 4 986
w.v. Werkloosheidsuitgaven	0	1 566	3 296	3 450
w.v. Overig	50	- 1 358	2 788	1 389
5. Uitgaven in lopende prijzen	209 897	220 271	230 511	234 785
6. Actuele raming uitgaven	209 790	220 678	230 485	231 824
7. Over/overschrijding totaal uitgavenkader (7=6-5)	- 107	406	- 26	- 2 961

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.10 Uitgaven en niet-belastingontvangsten niet relevant voor enig kader (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010	2011
Rentelasten ¹	9 599	9 085	9 905	11 339
Rijksbijdrage aan de sociale fondsen	13 906	18 363	19 708	16 159
Zorgtoeslag	3 328	4 070	3 975	4 726
BTW-compensatiefonds	2 348	2 577	2 788	2 844
Studieleningen	1 730	1 587	1 556	1 623
Gasbaten	- 10 470	- 11 013	- 7 750	- 9 900
FES-uitgaven	2 383	1 467	2 702	2 572
Kasbeheer	4 283	9 719	8 360	983
Netto verkoop staatsbezit	38 326	- 5 211	1 650	1 705
Saldorelevante deel kapitaalverstrekking ABN/FBN	0	2 160	928	302
Netto opbrengsten interventies financiële sector ²	0	- 1 271	- 696	- 506
Lening VUT-fonds	300	- 600	- 120	- 200
Landbouweffingen	- 351	- 270	- 303	- 303
Werkgeversbijdrage kinderopvang	- 659	- 684	- 677	- 692
Overig	- 312	298	- 1 707	52
Totaal netto niet-relevante uitgaven	64 412	30 278	40 318	30 704

¹ De rentelasten die hier zijn gepresenteerd zijn de totale rentelasten van het Rijk. Dit is niet gelijk aan tabel 3.2: daarin staan de rentelasten van de gehele collectieve sector opgenomen.

² Dit is exclusief de hogere rentebetalingen over de schuld als gevolg van de interventies in de financiële sector en de renteontvangsten van het overbruggingskrediet aan FBN/ABN. Beide zitten in de post «rentelasten» opgenomen.

Tabel 2.11 Kas-transverschillen (ktv) en financiële transacties (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010	2011
Ktv aardgas	1 870	- 2 500	600	- 200
Ktv belastingen	37	5 395	425	358
Kasbeheer	- 634	- 6 455	- 2 389	- 1 076
Verkoop staatsbezit	0	- 7 506	- 150	0
Studieleningen	- 227	- 276	- 337	- 329
Agentschaprekening en overige centrale overheid	- 221	- 21	1 400	0
Ktv's en financiële transacties inkomsten	825	- 11 363	- 450	- 1 246
Overige ktv's	344	2 551	879	9
Kasbeheer	- 4 917	- 16 175	- 10 748	- 2 059
Aankoop staatsbezit	- 38 326	- 2 295	- 1 800	- 1 705
Lening VUT-fonds	- 300	600	120	200
Studieleningen	- 1 960	- 1 865	- 1 903	- 1 954
Aansluiting NR 2009	266	- 393	0	0
Overig	177	- 11	641	- 112
Ktv's en financiële transacties uitgaven	- 44 716	- 17 587	- 12 812	- 5 621
Totaal ktv's en financiële transacties	45 541	6 224	12 361	4 375

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

De aardgasbaten worden met name beïnvloed door de productie van aardgas, de hoogte van de olieprijs en de euro/dollarkoers. De olieprijs is van belang, omdat de prijs van aardgas is gerelateerd aan de prijs van olie in dollars.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aardgasbaten. De tabel laat zien dat de aardgasbaten niet alleen op kasbasis, maar ook op transactiebasis worden geregistreerd. Dit wordt gedaan omdat het EMU-saldo – volgens Europese methodiek – wordt berekend op transactiebasis, terwijl de rijksbegroting op kasbasis wordt opgesteld.³

Tabel 2.12 Aardgasbaten (in miljoenen euro) ¹				
	2008	2009	2010	2011
Olieprij (in dollars)	96,99	61,47	76,20	75,17
Euro/dollarkoers (in dollars)	1,47	1,39	1,29	1,25
Productie (in miljard kubieke meter)	78	75	78	74
Kas				
Niet-belastingontvangsten	10 480	11 000	7 750	9 900
Vennootschapsbelasting	2 200	1 850	1 450	1 650
Totaal	12 680	12 850	9 200	11 550
Kas-transverschil (ktv)				
Niet-belastingontvangsten	- 1 870	2 500	- 600	200
Vennootschapsbelasting	- 150	200	50	- 100
Totaal	- 2 020	2 700	- 550	100
Trans				
Niet-belastingontvangsten	12 350	8 500	8 350	9 700
Vennootschapsbelasting	2 350	1 650	1 400	1 750
Totaal	14 700	10 150	9 750	11 450

¹ Voor gegevens over het gasvermogen: zie Financieel Jaarverslag Rijk 2008 (TK 2008–2009, 31 924, nr. 1)

Conform het trendmatig begrotingsbeleid hebben mee- of tegenvallende aardgasbaten geen effect op uitgaven of lasten, maar leiden ertoe dat het begrotingssaldo (EMU-saldo en EMU-schuld) verbetert dan wel verslechtert.

Tabel 2.13 Garantieoverzicht uitstaand risico (in duizenden euro); regelingen groter dan 100 miljoen euro									
		Risico Ultimo	Verwacht te verlenen	Verwacht te vervallen	Risico Ultimo	Verwacht te verlenen	Verwacht te vervallen	Risico Ultimo	
Hoofdstuk	Omschrijving	2009	2010	2010	2010	2011	2011	2011	
Garantie op kredieten									
V	4	Garanties IS-NIO	315 834	0	42 279	273 555	0	35 832	237 723
VII	2	Politiegaranties	1 170 975	329 025	0	1 500 000	700 000	0	2 200 000
VIII	4	St. ROC van Amsterdam	41 396	63 924	0	105 320	0	0	105 320
VIII	6	Hogeschool van Amsterdam	138 000	52 000	0	190 000	0	0	190 000
VIII	7	Rijksuniversiteit Utrecht	50 000	154 250	0	204 250	0	0	204 250
VIII	7	Universiteit Twente	0	150 000	0	150 000	0	0	150 000
VIII	14	Achterborgovereenkomst	141 171	12 166	11 000	142 337	20 000	12 000	150 337

³ In een begroting op kasbasis worden transacties geboekt in de periode waarin de betaling plaatsvindt, in een begroting op transactiebasis worden transacties geboekt in de periode waarin de rechten en verplichtingen zijn ontstaan.

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Hoofdstuk	Omschrijving	Risico Ultimo 2009	Verwacht te verlenen 2010	Verwacht te vervallen 2010	Risico Ultimo 2010	Verwacht te verlenen 2011	Verwacht te vervallen 2011	Risico Ultimo 2011
IXB	4 Stabiliteitsmechanisme EU (EFSM)	0	2 946 000	0	2 946 000	0	0	2 946 000
IXB	4 Stabiliteitsmechanisme SPV (EFSF)	0	25 872 000	0	25 872 000	0	0	25 872 000
IXB	4 Kredieten EU-betalingsbalanssteun aan lidstaten	1 225 000	1 232 500	0	2 457 500	0	0	2 457 500
IXB	7 Vorderingen plafond RVOB	0	207 000	0	207 000	0	0	207 000
XIII	3 Groeifinancieringsfaciliteit	286 792	1 678 607	0	1 965 399	170 000	0	2 135 399
XIII	3 Borgstelling scheepsbouw	0	1 000 000	0	1 000 000	1 000 000	0	2 000 000
XIII	3 BBMKB	1 957 171	765 000	400 000	2 322 171	765 000	400 000	2 687 171
XIII	4 COVA	1 001 000	324 000	0	1 325 000	0	0	1 325 000
XIV	21 Regeling garantstelling landbouw en werkkapitaal	540 175	50 000	80 000	510 175	45 000	75 000	480 175
XIV	23 Garantie voor natuurgebieden en landschappen	412 887	52 323	12 792	452 418	34 497	13 776	473 139
XVI	42 Inrichtingen voor de gezondheidszorg	752 279	0	58 601	693 678	0	57 550	636 128
XVI	42 Voorzieningen voor gehandicapten	221 704	0	15 524	206 180	0	14 445	191 735
XVI	42 Achterborgstelling Stichting Waarborgfonds	8 071 200	0	0	8 071 200	0	0	8 071 200
Infra-fonds	13 Prorail	1 104 753	0	724 384	380 369	0	0	380 369
	Overig	1 179 129	458 580	233 398	1 404 311	113 445	119 399	1 398 357
	Totaal	18 609 466	35 347 375	1 577 978	52 378 863	2 847 942	728 002	54 498 803
Garantie op deelnemingen								
V	4 Garanties IS-Raad van Europa	119 338	0	0	119 338	0	0	119 338
V	4 Garanties Regionale Ontwikkelingsbanken	774 265	1 174 589	0	1 948 854	0	0	1 948 854
IXB	3 Garantie en vrijwaring inzake verkoop van deelnemingen	1 197 733	0	0	1 197 733	0	0	1 197 733
IXB	4 EIB	9 895 547	0	0	9 895 547	0	0	9 895 547
IXB	4 Wereldbank	2 789 192	0	0	2 789 192	0	0	2 789 192
IXB	4 EBRD	365 800	0	0	365 800	225 600	0	591 400
	Overig	24 403	0	0	24 403	0	0	24 403
	Totaal	15 166 278	1 174 589	0	16 340 867	225 600	0	16 566 467
Garantie op moeilijk/niet te verzekeren risico's								
VIII	14 Indemniteitsregeling WAKO (kernongevallen)	249 000	51 000	0	300 000	0	0	300 000
IXB	2 Deelneming Fortis/ABN AMRO (CRI)	14 023 000	0	0	14 023 000	0	0	14 023 000
IXB	3 Deelneming Fortis/ABN AMRO (CRI)	32 611 091	0	0	32 611 091	0	0	32 611 091

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Hoofdstuk	Omschrijving	Risico Ultimo 2009	Verwacht te verlenen 2010	Verwacht te vervallen 2010	Risico Ultimo 2010	Verwacht te verlenen 2011	Verwacht te vervallen 2011	Risico Ultimo 2011
IXB	3 Deelneming Fortis/ABN AMRO (Counter Indemnity)	0	950 000	0	950 000	0	0	950 000
IXB	5 Atradius – Exportkredietverzekering	12 316 461	11 332 276	11 332 276	12 316 461	11 332 276	11 332 276	12 316 461
IXB	5 Atradius – Regeling Herverz. Invest. Overig	263 000 142 222	453 780 1 637 514	453 780 1 650 659	263 000 129 077	453 780 153 647	453 780 150 983	263 000 131 741
	Totaal	59 604 774	14 424 570	13 436 715	60 592 629	11 939 703	11 937 039	60 595 293
Overige garanties (o.a. liquiditeits- of exploitatiegarantie)								
VIII	7 Bouwleningen academische ziekenhuizen	310 546	0	14 797	295 749	0	14 411	281 338
IXB	2 Garantie interbancaire leningen NIBC	6 403 740	0	0	6 403 740	0	0	6 403 740
IXB	2 Garantie interbancaire leningen Leaseplan	6 485 116	0	0	6 485 116	0	0	6 485 116
IXB	2 Garantie interbancaire leningen ING	10 904 714	0	0	10 904 714	0	0	10 904 714
IXB	2 Garantie interbancaire leningen FBN (holding)	15 602 903	0	0	15 602 903	0	0	15 602 903
IXB	2 Garantie interbancaire leningen Achmea	2 165 512	0	0	2 165 512	0	0	2 165 512
IXB	2 Garantie interbancaire leningen SNS Bank	5 538 884	0	0	5 538 884	0	0	5 538 884
IXB	4 DNB – deelneming in kapitaal IMF Overig	23 376 263 142 528	4 422 558 200	0 33 071	27 798 821 109 657	2 460 000 200	0 2 330	30 258 821 107 527
	Totaal	70 930 206	4 422 758	47 868	75 305 096	2 460 200	16 741	77 748 555
	Totaal Garanties	164 310 724	55 369 292	15 062 561	204 617 455	17 473 445	12 681 782	209 409 118
	Bruto Binnenlands Product (bbp, in miljarden euro)	572			593			615
	Totaal Garanties in percentage bbp	28,7			34,5			34,1

Definitie garanties

Een garantie wordt omschreven als een voorwaardelijke financiële verplichting van het Rijk aan een derde buiten het Rijk, die pas tot uitbetaling komt als zich bij de wederpartij een bepaalde omstandigheid (realisatie van een risico) voordoet.

Garantiebeleid

In de begrotingregels is vastgelegd dat ten aanzien van nieuwe garanties een «Nee, tenzij beleid» van kracht is. Reden hiervoor is dat het afgeven van garanties risico's met zich meebrengt voor de beheersbaarheid van de overheidsuitgaven (zie tevens box 3.2 in hoofdstuk 3). Garanties worden alleen verstrekt als het Rijk vanuit een publiek belang bereid is risico's te

De uitgaven en niet-belastingontvangsten

dragen die niet door de markt gedragen kunnen worden. Een andere reden voor het verstrekken van garanties is het vergroten van doelmatigheid door garantieverstrekking. Wanneer zich schades voordoen bij garanties, zijn deze voor de rekening van het departement waar de garantstelling onder valt. Ook is in de begrotingsregels vastgelegd dat wanneer op voorhand de inschatting is dat zich regelmatig schades zullen voordoen – en de omvang daarvan redelijk is in te schatten – het in de rede ligt dat het betreffende departement een reservering treft in de vorm van een jaarlijks te betalen premie.

Soorten garanties

Kredietgarantie: garantie op rente- en aflossingsverplichtingen (risico gemaximeerd voor totaalbedrag). (Her-)verzekering: garantie op moeilijk/niet te verzekeren risico's (risico gemaximeerd per gebeurtenis).

Garantie voor deelnemingen: garantie op vol- of bijstorten aandelenkapitaal (risico gemaximeerd voor totaalbedrag).

Overig, exploitatiegarantie: garantie op minimum van exploitatieniveau (risico gemaximeerd per jaar). Overig, liquiditeitsgarantie: garantie minimum van liquiditeitsniveau (risico gemaximeerd voor totaalbedrag).

Tabel 2.14 Uitgaven en ontvangsten op de door de staat verstrekte garanties (x 1 000 euro)

		Uitgaven	Ontvangsten	Uitgaven	Ontvangsten	Saldo	Uitgaven	Ontvangsten	Saldo
Hoofdstuk	Departement	2009	2009	2010	2010	2010	2011	2011	2011
IV	Koninkrijksrelaties			0	0	0	0	0	0
V	Buitenlandse Zaken			6 000	0	- 6 000	6 000	0	- 6 000
VII	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties			0	0	0	0	0	0
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap			0	0	0	0	0	0
IXB	Financien			162 750	710 413	547 663	122 250	498 421	376 171
XI	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer			0	0	0	0	0	0
XVIII	Wonen, Wijken en Integratie			0	0	0	0	0	0
XII	Verkeer en Waterstaat			0	0	0	0	0	0
XIII	Economische Zaken			165 988	144 866	- 21 122	108 377	103 230	- 5 147
XIV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit			10 000	2 300	- 7 700	10 000	1 400	- 8 600
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid			450	120	- 330	400	0	- 400
A	Infrastructuurfonds			0	0	0	0	0	0
	Totaal generaal			345 188	857 699	512 511	247 027	603 051	356 024

Uitgaven

Betreffen schade-uitkeringen op afgegeven garanties

Ontvangsten

Betreffen zowel ontvangen premies of provisies e.d. als op derden verhaalde (schade) uitkeringen.

3 De belasting en premieontvangsten

3.1 Inleiding

Deze bijlage bevat een toelichting op de raming van de belasting- en premieontvangsten van het Rijk en de Sociale fondsen. Om inzicht te geven in de ontwikkeling van het totale ontvangstenbeeld worden de belasting- en premieontvangsten gezamenlijk gepresenteerd.

De belastingontvangsten worden in overeenstemming met de Comptabiliteitswet op kasbasis verantwoord. De premies volksverzekeringen worden tezamen met de loon- en inkomstenbelasting op kasbasis gepresenteerd. Voor het EMU-saldo zijn de belastingen en premies volksverzekeringen op EMU-basis⁴ relevant. Deze worden via een aparte aansluiting op EMU-basis vermeld. De werknemerspremies worden direct op EMU-basis gepresenteerd.

De ramingen voor de premieontvangsten komen overeen met de ramingen in de begrotingen van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Begroting XV) en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Begroting XVI). In de begroting van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is een nadere toelichting opgenomen van de ramingen voor de AWBZ en de ZVW. De overige fondsen worden toegelicht in de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In paragraaf 3.2 wordt de raming van de belasting- en premieontvangsten van 2010 (de Vermoedelijke Uitkomsten) vergeleken met de stand van het vorige ramingsmoment (Voorjaarsnota 2010), waarbij de belangrijkste ramingsbijstellingen worden toegelicht. Paragraaf 3.3 bevat vervolgens een toelichting op de raming van 2010 (de Ontwerpbegroting), onderverdeeld naar endogene ontwikkeling en beleidsmaatregelen. Voor een meer uitgebreide toelichting op de belastingramingen wordt tevens verwezen naar de internetbijlage van deze Miljoenennota (I). Paragraaf 3.4 presenteert de technische meerjarige ontvangstenraming tot en met 2011. Tot

⁴ De belasting en premie volksverzekeringen op EMU-basis zijn voor de meeste ontvangstensoorten gelijk aan de 1-maands verschoven ontvangsten op kasbasis. Dit betekent dat de ontvangsten op EMU-basis voor een bepaald jaar worden bepaald door de kasontvangsten van februari van dat jaar tot en met januari van het daaropvolgende jaar. Op deze wijze wordt zo goed mogelijk de opbrengst benaderd die samenhangt met de economische transacties uit het lopende jaar. Alleen de successierechten, de vennootschapsbelasting, de dividendbelasting en de inkomensheffing zijn hiervan uitgezonderd. Voor deze belastingsoorten geldt dat EMU-basis gelijk is aan kasbasis, omdat voor deze belastingsoorten geldt dat de 1-maands verschoven ontvangsten op kasbasis geen betere aansluiting vormt met de onderliggende economische transacties.

slot geeft paragraaf 3.5 een gedetailleerd overzicht van de raming van de belasting- en premieontvangsten voor 2010 en 2011.

3.2 De belasting- en premieontvangsten in 2010

In tabel 3.2.1 wordt de nieuwe raming voor 2010 vergeleken met de raming ten tijde van de Voorjaarsnota en wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste bijstellingen. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2010 is de raming voor de totale belasting- en premieontvangsten op EMU-basis met 3,5 miljard euro opwaarts bijgesteld op basis van het meest recente economische beeld en de gerealiseerde kasontvangsten over 2010 tot en met de maand juli.

Tabel 3.2.1 Raming belasting- en premieontvangsten 2010 op EMU-basis (x € miljoen)

	Voorjaarsnota 2010	Vermoedelijke uitkomsten 2010	Verschil
Indirecte belastingen (kasbasis)	67 245	68 292	1 048
Omzetbelasting	39 653	40 717	1 065
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1 823	1 923	100
Accijnzen	10 984	10 952	- 32
Belastingen van rechtsverkeer	3 826	3 623	- 204
Motorrijtuigenbelasting	3 638	3 646	8
Belastingen op een milieugrondslag	4 665	4 666	1
Verpakkingenbelasting	280	280	0
Vliegbelasting	0	0	0
Overig	2 377	2 487	110
Directe belastingen en premies volksverzekeringen (kasbasis)	97 024	98 691	1 667
Loonheffing	86 538	87 356	818
Inkomensheffing	- 5 785	- 5 658	127
Dividendbelasting	2 481	2 511	30
Vennootschapsbelasting	11 431	12 125	694
Overig (inclusief niet nader toe te rekenen belastingontvangsten)	2 355	2 353	- 2
Totaal belastingen en premies volksverzekeringen (kasbasis)	164 269	166 983	2 715
Aansluiting op EMU-basis	332	486	154
Totaal belastingen en premies volksverzekeringen (EMU-basis)	164 601	167 470	2 868
Premies werknemersverzekeringen	45 880	46 537	656
Totaal belasting- en premieontvangsten (EMU-basis)	210 482	214 006	3 525

De verwachting over de economische ontwikkeling in 2010 is sinds de Voorjaarsnota 2010 iets verbeterd met 0,2%. De voor de belasting- en premieontvangsten relevante indicatoren als de werkgelegenheids- en winstontwikkeling zijn naar boven bijgesteld, terwijl de verwachting over het aantal huizenverkopen licht is verslechterd. Overige relevante indicatoren als de ontwikkeling in de particuliere consumptie zijn nauwelijks gewijzigd. Het per saldo licht positievere beeld leidt naast de gerealiseerde kasontvangsten tot en met juli 2010 tot positieve mutaties bij de grootste drie belastingsoorten, te weten de loon- en inkomensheffing, de omzetbelasting en de vennootschapsbelasting.

De raming van de omzetbelasting (BTW) is met 1,1 miljard naar boven bijgesteld. Dit is vooral gebaseerd op de gerealiseerde belastingontvangsten tot en met juli 2010. Bij Voorjaarsnota 2010 is de raming van de BTW-ontvangsten ten opzichte van de Miljoenennota 2010 nog met -1,2 miljard naar beneden bijgesteld. Deze bijstelling is nu grotendeels weer teruggedraaid. De bijstelling in de Voorjaarsnotaraming was namelijk gebaseerd op de uiteindelijke realisatie van de BTW-ontvangsten over 2009, die fors lager uitkwam dan vorig jaar bij de Miljoenennota

2010-raming werd verwacht. De realisaties over 2010 zijn echter tot dusver zodanig positief dat de bijstelling bij Voorjaarsnota weer grotendeels teruggedraaid kan worden. Hiermee is de raming van de BTW-ontvangsten 2010 weer op het niveau van de verwachting bij Miljoenennota 2010.

De verwachtingen over de werkgelegenheidsontwikkeling in 2010 zijn sinds de vorige Miljoenennota telkens wat positiever geworden. De meest recente verwachting over de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de realisaties tot en met juli 2010 geven aanleiding de ontvangsten met betrekking tot de loonheffing met 0,8 miljard verder naar boven bij te stellen, nadat bij Voorjaarsnota de loonheffing al opwaarts is bijgesteld. In navolging van de ontwikkeling bij de loonheffing zijn ook de premies werknemersverzekeringen positief bijgesteld met 0,7 miljard.

De raming van de ontvangsten vennootschapsbelasting is met 0,7 miljard naar boven bijgesteld op basis van een hogere winstverwachting over 2010 en de gerealiseerde kasontvangsten tot dusver. Ten slotte zorgt een wat negatievere verwachting over de verkoop van (bestaande) huizen voor een tegenvaller van –0,2 miljard bij de overdrachtsbelasting.

3.3 De belasting- en premieontvangsten in 2011

In tabel 3.3.1 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de geraamde belasting- en premieopbrengsten in 2011. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het effect van beleidsmaatregelen op de ontvangsten en het effect van de economische groei.

Tabel 3.3.1 Raming belasting- en premieontvangsten 2011 op EMU-basis (x € miljoen)

	Vermoedelijke uitkomsten 2010	Maatregelen	Endogeen	Endogeen in %	2011
Indirecte belastingen (kasbasis)	68 292	153	1 802	2,6%	70 247
Omzetbelasting	40 717	– 80	595	1,5%	41 233
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1 923	– 41	15	0,8%	1 898
Accijnzen	10 952	169	107	1,0%	11 228
Belastingen van rechtsverkeer	3 623	101	648	17,9%	4 372
Motorrijtuigenbelasting	3 646	– 4	195	5,4%	3 837
Belastingen op een milieugrondslag	4 666	7	114	2,4%	4 787
Verpakkingenbelasting	280	0	2	0,7%	282
Vliegbelasting	0	0	0	0,0%	0
Overig	2 487	0	125	5,0%	2 612
Directe belastingen en premies volksverzekeringen (kasbasis)	98 691	– 545	6 236	6,3%	104 382
Loonheffing	87 365	– 433	1 864	2,1%	88 757
Inkomensheffing	– 5 658	415	1 199	– 21,2%	– 4 043
Dividendbelasting	2 511	0	643	25,6%	3 154
Vennootschapsbelasting	12 125	– 344	2 439	20,1%	14 220
Overig (inclusief niet nader toe te rekenen belastingontvangsten)	2 353	– 183	91	3,9%	2 261
Totaal belastingen en premies volksverzekeringen (kasbasis)	166 983	– 392	8 038	4,8%	174 629
Aansluiting op EMU-basis	486		– 105		381
Totaal belastingen en premies volksverzekeringen (EMU-basis)	167 470	– 392	7 933	4,7%	175 010
Premies werknemersverzekeringen	46 537	2 524	979	2,1%	50 040
Totaal belasting- en premieontvangsten (EMU-basis)	214 006	2 131	8 912	4,2%	225 050

In 2011 bedragen de totale ontvangsten op EMU-basis naar verwachting 225,0 miljard. Ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten 2010 is dit een toename met 11,0 miljard euro. Deze ontwikkeling is voor 2,1 miljard het gevolg van beleidsmaatregelen. Deze 2,1 miljard betreft een saldo van vele plussen en minnen. De verwachte endogene groei van de belasting-

en premieontvangsten in 2011 bedraagt 8,9 miljard (4,2%). In de volgende paragrafen wordt hier nader op ingegaan. In de internetbijlage van deze Miljoenennota staat een uitgebreidere toelichting voor de grootste belastingsoorten ().

3.3.1 Endogene ontwikkeling belasting- en premieontvangsten 2011

De endogene toename van de ontvangsten is het gevolg van de economische ontwikkelingen zoals deze geraamd zijn in de Macro Economische Verkenning 2011. Voor 2011 verwacht het Centraal Planbureau (CPB) een groei van het nominale economische groei van 3,7%. De endogene groei van de totale ontvangsten ligt hoger dan de BBP-groei: 4,2%. De ontvangsten groeien daarmee iets harder dan de nominale economische ontwikkeling. Deze ontwikkeling wordt met name veroorzaakt door de directe belastingen en met name de vennootschapsbelasting (Vpb) waarvan de ontvangsten met meer dan 20% toenemen als gevolg van de economische ontwikkeling. Ook de ontvangsten uit de dividendbelasting groeien met meer dan 25% veel harder dan de nominale ontwikkeling van het BBP. Indirecte belastingen als de omzetbelasting (BTW) en de accijnzen blijven daarentegen wat achter bij de economische groei.

Belastingsoorten die in 2009 het hardst terugliepen (met 30% of meer) als gevolg van de economische crisis, laten in 2011 de grootse positieve ontwikkeling zien. Dit betreft de genoemde vennootschapsbelasting en de dividendbelasting, maar ook de overdrachtsbelasting waarvan de ontvangsten met meer dan 20% toenemen in 2011. Alleen de BPM – met een ontwikkeling van bijna – 30% eveneens een grote daler in 2009 – blijft achter bij deze ontwikkeling. De BPM-ontvangsten blijven in 2011 naar verwachting op het niveau van 2010. Dit heeft te maken met de verandering in het gemiddelde type auto dat wordt gekocht. Verwacht wordt dat het aantal autoverkopen zich in 2011 weer geheel op het oude niveau van voor de crisis zal bevinden, maar ook dat het wagenpark in 2011 een stuk zuiniger zal zijn dan voor de crisis. Deze ontwikkeling heeft zich al voorgedaan in de eerste helft van 2010. In deze periode is het aantal autoverkopen fors toegenomen ten opzichte van 2009, maar de BPM-ontvangsten echter nauwelijks. Dit omdat er veel meer dan voorheen zuiniger auto's worden gekocht waarvoor een lager BPM-tarief geldt en in een aantal gevallen een BPM-vrijstelling.

De endogene groei bij de indirecte belastingen bedraagt 2,6% en blijft daarmee wat achter bij de nominale ontwikkeling van het BBP. Dit wordt met name veroorzaakt door de BTW-ontvangsten, verreweg de grootste post bij de indirecte belastingen en daarmee een zware stempel drukt op de totale ontwikkeling van de indirecte belastingen. De endogene ontwikkeling van de BTW-ontvangsten bedraagt in 2011 naar verwachting 1,5% als gevolg van een positieve maar ten opzichte van het BBP nog iets achterblijvende waardeontwikkeling van de particuliere consumptie. Ook de accijnzen blijven met een ontwikkeling van 1,0% achter.

De endogene ontwikkeling van de directe belastingen bedraagt 6,3% en is daarmee dus positiever dan de nominale ontwikkeling van het BBP. Vooral de vennootschapsbelasting (Vpb) en de dividendbelasting kennen een forse ontwikkeling met meer dan 20%. Dit moet afgezet worden tegen een forse daling in de Vpb-ontvangsten in 2009 met meer dan 30% als gevolg van de negatieve winstontwikkeling in 2009 en bijgestelde (neerwaartse) winstverwachtingen over 2008 en 2007. De winstverwachtingen over 2010 en 2011 zijn echter positief. Daarnaast zal er in 2011 naar verwachting veel minder dan in 2009 sprake zijn van negatieve kaseffecten als gevolg van bijgestelde winstverwachtingen over oudere jaren. De Vpb-ontvangsten kennen daardoor in 2011 een relatief zeer gunstige ontwikkeling. Dit

betreft wel een ontwikkeling ten opzichte van een laag niveau van de Vpb-ontvangsten in 2009 en 2010. Dit niveau zal zich in 2011 dan ook nog op een beduidend lager niveau dan 2008 bevinden. Ruwweg gezegd geldt hetzelfde beeld voor de dividendontvangsten. Ook deze bevinden zich in 2011 – ondanks een endogene ontwikkeling van meer dan 25% – nog op een flink lager niveau dan in 2008.

Ten slotte de loon- en inkomensheffing: deze kent per saldo een positieve ontwikkeling van 3,7% in 2011 en volgt daarmee de BBP-ontwikkeling. De ontwikkeling bij de loon- en inkomensheffing hangt samen met een gunstige ontwikkeling van de winstgevendheid van zelfstandigen (de zogenaamde IB-ondernemingen) en een gematigde ontwikkeling van de aftrekbare hypotheekrente. Een bescheiden ontwikkeling van de werkgelegenheid matigt de totale ontwikkeling bij loon- en inkomensheffing.

3.3.2 Het effect van beleidsmaatregelen op de belasting- en premieontvangsten.

In 2011 bedraagt het effect van beleidsmaatregelen op de belastingen en premieontvangsten 2,1 miljard euro. Dit betreft een saldo van diverse maatregelen. Zo zorgen hogere zorgpremies voor 3,0 miljard en hogere werkloosheidspremies voor 0,5 miljard hogere ontvangsten, terwijl lagere arbeidsongeschiktheidspremies weer voor 1,0 miljard lagere ontvangsten leiden. Per saldo zorgt dit voor een beleidsmatige (of anders gezegd, autonome) ontwikkeling bij de premies werknemersverzekeringen van 2,5 miljard. Beleidsmaatregelen leiden per saldo tot – 0,4 miljard lagere ontvangsten bij de belastingen en premies volksverzekeringen.

In tabel 3.3.1 worden per belastingsoort het effect van de beleidsmaatregelen (oftewel de autonome mutatie) op de ontvangsten in 2011 getoond. Dit effect betreft een saldo van zowel maatregelen waartoe in Miljoenennota 2010 en eerdere jaren is besloten en die nog een opwaart of neerwaarts effect hebben in 2011 ten opzichte van 2010, als om maatregelen waartoe het kabinet sinds de Miljoenennota 2010 heeft besloten. Zo betreft de autonome mutatie bij de accijnzen van 0,2 miljard met name de verhoging van de tabaksaccijns met ingang van 1 maart 2011. Deze maatregel is genomen in het kader van een alternatieve invulling van het in het aanvullend beleidsakkoord⁵ afgesproken besparing van 3,2 miljard. De autonome toename (0,1 miljard) bij de belastingen van rechtsverkeer betreft het effect van maatregelen die in het Belastingplan 2011 zijn genomen met betrekking tot de overdrachtsbelasting, waaronder de reparatie van constructies met onroerende zaaklichamen. De autonome mutatie bij de loonheffing betreft het saldo van vele plussen en minnen en bedraagt per saldo – 0,4 miljard. Zo zorgen hogere inkomensafhankelijke zorgpremies in 2011 voor 0,5 miljard hogere ontvangsten en koopkrachtmaatregelen in 2011 voor 0,4 miljard lagere ontvangsten bij de loonheffing. Daarnaast zorgen de maatregelen uit het Belastingplan 2011 met betrekking tot de WBSO⁶ en de werkkostenregeling voor 0,5 miljard lagere ontvangsten. Ook de autonome mutatie bij de inkomensheffing betreft het saldo van plussen en minnen. De afschaffing van de Buitengewone Uitgaven (BU) per 1 januari 2009 leidt in 2011 nog tot hogere kasontvangsten. Daarnaast vallen de kaseffecten van de maatregelen willekeurige afschrijving die achtereenvolgens genomen zijn met betrekking tot de jaren 2009, 2010 en

⁵ Kamerstukken 2008/2009, 31 070, nr. 24.

⁶ De WBSO is de verzamelnaam voor de faciliteit afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk in de Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie voor de volksverzekeringen. (WVA) en de aftrek speur- en ontwikkelingswerk in de Wet IB 2001.

2011 tegen elkaar weg in 2011. Dit laatste geldt eveneens voor de autonome mutatie van de Vpb-ontvangsten. Per saldo hebben de opeenvolgende maatregelen willekeurige afschrijving 2009 t/m 2011 geen effect op de kasontvangsten in 2011. De overige maatregelen met betrekking tot de Vpb zoals die in het Belastingplan 2010 en eerdere belastingplannen zijn genomen leiden tot per saldo 0,3 miljard lagere ontvangsten in 2011.

Tabel 3.3.2 geeft een overzicht van het budgettaire beslag van beleidsmaatregelen op zowel kas- als transactiebasis en tevens het effect daarvan op de lastenontwikkeling in 2011. Het verschil tussen het totale effect van het beleid op de ontvangsten en de lastenontwikkeling wordt veroorzaakt doordat sommige maatregelen wel gevolgen hebben voor de inkomsten maar niet relevant zijn voor de lastenontwikkeling. Zo is de zorgtoeslag vanwege de directe koppeling met de nominale premie wel relevant voor de lastenontwikkeling, maar betreft dit geen belasting- of premieontvangst. Hetzelfde geldt voor de lasten voor de lokale overheden (OPL) en de bruteringscorrectie. Deze zijn wel relevant voor de lastenontwikkeling, maar niet voor de belasting- en premieontvangsten Rijk.. Het omgekeerde geldt ook: de eerder genoemde afschrijving van de BU is wel relevant voor de kasontvangsten, maar niet relevant voor de lastenontwikkeling. Daarnaast zijn er ook verschillen tussen het transactiemoment van belasting- en premieontvangsten en het moment waarop de betreffende belasting of premie daadwerkelijk in kas wordt ontvangen.

Tabel 3.3.2 Budgettair effect van belasting- en premiemaatregelen 2010 (x € miljoen)

	Belastingen en premies kas	Belastingen en premies op transactiebasis	Totaal lasten
Zorgpremies	3 484	3 526	3 526
Zorgtoeslag	0	0	- 717
Koopkracht en arbeidsparticipatie	- 993	- 1 391	- 1 431
Premies werknemersverzekeringen	- 486	- 486	- 486
Ondernemerschap	- 73	- 138	- 401
R&D (WBSO)	- 116	- 119	- 269
Liquiditeitsverruiming	- 254	- 16	30
Overig (wo afschaffing BU)	568	237	- 55
Totaal Beleidsmaatregelen 2009	2 131	1 613	197

3.4 Meerjarige ontvangstenraming

De ontwikkeling van de belasting- en premieontvangsten voor de periode 2009–2011 is weergegeven in tabel 3.4.1. De ramingen voor 2010 en 2011 zijn in voorgaande paragrafen toegelicht.

Tabel 3.4.1. Meerjarige belasting- en premieraming op EMU-basis (x miljard euro)

	2009	2010	2011
Totaal belasting- en premieontvangsten op EMU-basis	207,0	214,0	225,0
vv belastingen op kasbasis	124,9	135,7	134,6

3.5 De belastingraming 2010–2011

Tabel 3.5.1 bevat een gedetailleerd overzicht van de raming van de belasting- en premieontvangsten 2010 en 2011 op kasbasis en de aansluiting naar EMU-basis.

De belasting en premieontvangsten

Tabel 3.5.1. Overzicht van belasting- en premieontvangsten 2010–2011 (x €miljoen)

	Vermoedelijke uitkomsten 2010	Ontwerpbegroting 2011
Indirecte belastingen	68 292	70 247
Invoerrechten	2 209	2 330
Omzetbelasting	40 717	41 233
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1 923	1 898
Accijnzen	10 952	11 228
– Accijns van lichte olie	4 038	4 061
– Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3 472	3 586
– Tabaksaccijns	2 451	2 60
– Alcoholaccijns	299	283
– Bieraccijns	392	390
– Wijnaccijns	300	307
Belastingen van rechtsverkeer	3 623	4 372
– Overdrachtsbelasting	2 732	3 457
– Assurantiebelasting	882	906
Motorrijtuigenbelasting	3 646	3 837
Belastingen op een milieugrondslag	4 666	4 787
– Grondwaterbelasting	175	176
– Afvalstoffenbelasting	57	59
– Energiebelasting	4 311	4 428
– Waterbelasting	122	123
– Brandstoffenheffingen	0	0
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	163	164
Belasting op zware motorrijtuigen	115	118
Verpakkingenbelasting	280	282
Vliegbelasting	0	0
Directe belastingen	67 403	64 284
Inkomstenbelasting kas	3 586	– 492
Loonbelasting kas	46 875	45 187
Dividendbelasting	2 511	3 154
Kansspelbelasting	468	481
Vennootschapsbelasting	12 125	14 220
– Gassector kas	1 450	1 650
– Niet-gassector kas	10 675	12 570
Successierechten	1 813	1 709
Niet nader toe te rekenen belastingontvangsten	47	47
Totaal belastingen	135 743	134 578
Premies volksverzekeringen kas	31 241	40 051
Premies werknemersverzekeringen	46 537	50 040
Aansluiting naar EMU-basis	486	381
Totaal belasting- en premieontvangsten op EMU-basis	214 006	225 050

4 EMU-schuld

Tabel 4.1 Opbouw EMU-schuld collectieve sector (in miljoenen euro)

	2008	2009	2010	2011	bron
EMU-schuld primo	258 982	347 065	347 610	381 792	
EMU-saldo collectieve sector (– is overschot)	– 3 389	30 915	34 523	24 334	zie tabel 1.1
EMU-saldo sociale fondsen ¹	3 320	– 8 194	– 9 088	– 1 314	zie tabel 1.4
Ktv's en financiële transacties	45 541	6 224	12 361	4 375	zie tabel 2.11
Derdenrekening en overig ²	– 1 730	– 7 741	1 562	– 42	
Overbruggingskrediet FBN/ABN	44 341	– 36 516	– 3 250	– 825	
ING back-up faciliteit	0	15 857	– 1 926	– 2 255	
EMU-schuld ultimo	347 065	347 610	381 792	406 065	
EMU-schuldquote	58,2%	60,8%	64,4%	66,0%	

¹ Het EMU-saldo sociale fondsen loopt mee via de post ktv's en financiële transacties (kasbeheer).

² Dit is een post die o.a. bestaat uit financiële transacties van medeoverheden.

Tabel 4.2 Opbouw EMU-schuldquote (in procenten bbp)

	2008	2009	2010	2011	bron
EMU-schuldquote primo	45,3%	58,2%	60,8%	64,4%	
EMU-saldo collectieve sector ¹ (– is overschot)	– 0,6%	5,4%	5,8%	4,0%	zie tabel 1.2
Interventies in financiële sector	13,9%	– 6,8%	– 0,2%	0,2%	
Overige financiële transacties	1,7%	1,5%	0,1%	– 0,2%	
Noemereffect bbp	– 2,1%	2,5%	– 2,2%	– 2,3%	
EMU-schuldquote ultimo	58,2%	60,8%	64,4%	66,0%	

¹ De rente-uitgaven en dividendontvangsten als gevolg van de interventies in de financiële sector lopen mee in het totale EMU-saldo.

Tabel 4.3 Staatsschuld naar instrument (in miljarden euro)

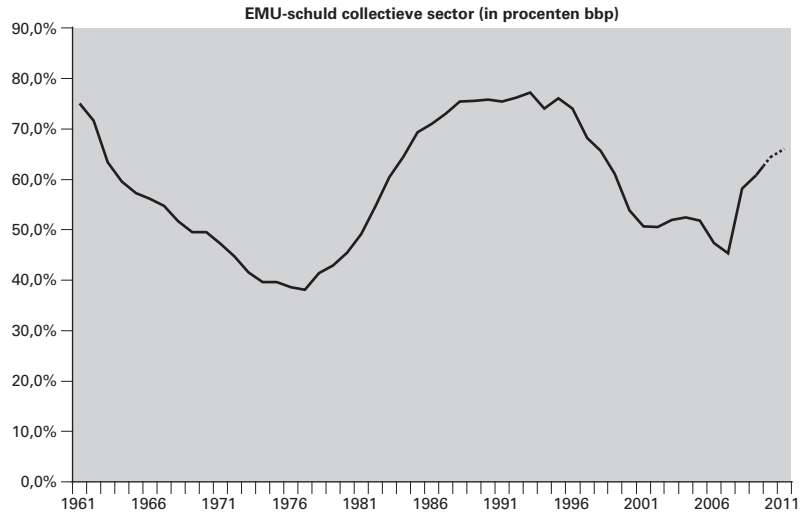
	2008	2009	2010	2011
Gevestigde schuld	199	212	243	266
Overige schuld	108	86	88	84
Staatsschuld conform EMU-definitie¹	307	298	331	350

¹ De staatsschuld is onderdeel van de EMU-schuld. De EMU-schuld omvat daarnaast de schuld van de sociale fondsen en de medeoverheden.

Tabel 4.4 Historisch overzicht EMU-schuld (in procenten bbp)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EMU-schuld collectieve sector	50,5%	52,0%	52,4%	51,8%	47,4%	45,3%	58,2%	60,8%	64,4%	66,0%

Figuur 4.1 Historisch overzicht EMU-schuld

5 Inkomstenbeperkende regelingen en belastinguitgaven

5.1 Inleiding

Deze bijlage bevat informatie over inkomstenbeperkende regelingen en de belastinguitgaven in de Nederlandse fiscale wetgeving.

Inkomstenbeperkende regelingen zijn regelingen die de te betalen inkomstenbelasting beperken, maar wel onderdeel zijn van de primaire heffingsstructuur. Ze vormen nadere bepalingen voor de draagkracht, die als maatstaf dient voor inkomstenbelasting. Voorbeelden zijn heffingskortingen voor bepaalde gezinssituaties of een heffingskorting ter compensatie van kosten, die gemaakt worden om inkomen te verwerven. Er zijn talloze voorbeelden van regelingen die als nadere (inperkende) afbakening van de grondslag kunnen worden beschouwd, zodat een uitputtende lijst niet is opgesteld. Om het zicht op de budgettaire derving te vergroten, heeft de twaalfde Studiegroep Begrotingsruimte geadviseerd de monitoring in de Miljoenennota uit te breiden tot de hypotheekrenteaftrek, het eigenwoningforfait, de aftrekbaarheid van de pensioenpremies en de heffingskortingen. Met ingang van de Miljoenennota 2009 is het overzicht uitgebreid met deze regelingen. Enkele van deze inkomstenbeperkende maatregelen hebben een groot budgettair beslag. Van andere inkomstenbeperkende regelingen kan beargumenteerd worden dat ze (deels) lijken op belastinguitgaven. Paragraaf 5.3 is gewijd aan deze inkomstenbeperkende regelingen.

Onder een belastinguitgave wordt verstaan «een overheidsuitgave in de vorm van een derving of uitstel van belastingontvangsten, die voortvloeit uit een voorziening in de wet voor zover die voorziening niet in overeenstemming is met de primaire heffingsstructuur van de wet». De budgettaire overzichten van de belastinguitgaven zijn opgenomen in de tabellen 5.4.1 (Belastinguitgaven in de belastingen op inkomen, winst en vermogen 2009–2015) en 5.4.2 (Belastinguitgaven in de kostprijsverhogende belastingen 2009–2015). De toelichting op de afzonderlijke belastinguitgaven – onder meer bestaande uit een beschrijving van de regeling en een weergave van de doelstelling, het verantwoordelijke ministerie en de uitgevoerde evaluaties – zijn als internetbijlage beschikbaar op .

Om een meer transparante afweging te kunnen maken heeft de dertiende Studiegroep Begrotingsruimte geadviseerd om in deze bijlage niet alleen de budgettaire derving, maar ook de ontwikkeling ten opzichte van het begin van de kabinetsperiode verwachte belastingderving op te nemen. Het budgettaire beslag van zowel de belastinguitgaven als de inkomstenbeperkende regelingen wordt dan tevens afgezet tegen de aan het begin van de kabinetsperiode verwachte budgettaire ontwikkeling (de zogenoemde «benchmarkreeks⁷»). Bij substantiële opwaartse afwijkingen van de endogene ontwikkeling ten opzichte van de aan het begin van de kabinetsperiode verwachte belastingderving heeft de studiegroep

⁷ De benchmarkreeks is de ramingsreeks in de eerste Miljoenennota van een nieuw kabinet inclusief het nieuwe beleid in het volgende begrotingsjaar. Naar de huidige stand van zaken is de benchmarkreeks de huidige stand Miljoenennota 2011.

geadviseerd dat dit aanleiding kan geven tot maatregelen, waarbij deze maatregelen niet relevant zijn voor het inkomstenkader en dus geen aanleiding geven tot compenserende lastenverzwaring.

De budgettaire gevolgen van voorgestelde maatregelen in de sfeer van zowel de inkomstenbeperkende regelingen als de belastinguitgaven worden afzonderlijk weergegeven in tabel 5.2.1 (Budgettaire effecten van eerdere maatregelen en/of wijzigingen per 2011). In paragraaf 5.5 tenslotte wordt ingegaan op de evaluatie van de belastinguitgaven. De evaluatie-programmering voor het afgelopen jaar, het lopende jaar en het vervolg-traject wordt in het kort beschreven.

5.2 Maatregelen inkomstenbeperkende regelingen en belastinguitgaven per 2011

Tabel 5.2.1 bevat een overzicht van de maatregelen op het gebied van de inkomstenbeperkende regelingen en belastinguitgaven per 2011, zoals opgenomen in het Belastingplan 2011, de Overige fiscale maatregelen 2011 en de Fiscale verzamelwet 2010. Voor een inhoudelijke uitleg van de maatregelen wordt verwezen naar deze wetsvoorstellen.

Tabel 5.2.1 Maatregelen per 2011, budgettair effect op transactiebasis in lopende prijzen (in miljoenen euro)*

	2011
<i>Aanpassing met betrekking tot de inkomstenbeperkende regelingen per 2011</i>	
Verhogen algemene heffingskorting ¹	191
Verhogen arbeidskorting	136
Totaal inkomstenbeperkende regelingen	327
<i>Aanpassing van bestaande belastinguitgaven per 2011</i>	
Reparatie aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld	- 14
Structurele/incidentele intensivering WBSO	328
Verlenging willekeurige afschrijving	220
Tijdelijke verlaging btw-tarief renovatie woningen ²	98
Deblokkeren spaarloon ³	- 7
Totaal belastinguitgaven	625

¹ Een deel van dit bedrag is incidenteel voor 2011, te weten 178 miljoen euro.

² Het verlagen van het BTW-tarief voor renovatie en herstel van woningen kost in 2010 49 miljoen euro.

³ Het deblokken van de spaarloonregeling levert in 2010 4 miljoen euro op.

* - = opbrengst; + = derving

5.3 Een overzicht van inkomstenbeperkende regelingen

Deze paragraaf bevat het overzicht van inkomstenbeperkende regelingen in de primaire heffingsstructuur van de inkomstenbelasting. In vergelijking met vorig jaar is nu niet alleen het lopende jaar, maar de hele periode 2009–2015 opgenomen.

Tabel 5.3.1 Overzicht inkomstenbeperkende regelingen 2009–2015, budgettair belang op transactiebasis in lopende prijzen (in miljarden euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Algemene heffingskorting	23,4	23,2	23,3	23,5	23,9	24,3	24,7
Arbeidskorting	10,2	10,0	10,5	10,8	11,0	11,2	11,3
Combinatiekorting	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5
Eigen woning (hypotheekrenteaftrek +/- EWF)	9,3	9,1	9,2	9,9	10,3	10,5	10,9
Pensioenen (box 1 en box 3)	11,1	11,1	12,1	12,6	13,1	13,8	14,5
Totaal	55,3	54,7	56,5	58,1	59,7	61,3	63,0
percentage bbp	9,67	9,22	9,17	9,14	9,11	9,04	8,99

5.4 Overzicht van de belastinguitgaven

De tabellen 5.4.1 en 5.4.2 bevatten meerjarige overzichten van de belastinguitgaven in de belastingen op inkomen, winst en vermogen respectievelijk de belastinguitgaven in de kostprijsverhogende belastingen voor de periode 2009–2015. Bij de raming is rekening gehouden met het voorgenomen kabinetsbeleid.

Ten opzichte van de vorige Miljoenennota zijn de tabellen enigszins aangepast. Een enkele post die eigenlijk niet kwalificeerde als belastinguitgave is vervallen (accijnsvrijstelling voor raffinaderijen, ter voorkoming van dubbele belasting en de aftrekpost afkoopsom echtscheidingsuitkeringen). Daarnaast zijn de accijnsvrijstellingen communautaire wateren en luchtvaart fors opwaarts aangepast. Voorheen werd slechts een deel van deze vrijstellingen in beeld gebracht op basis van de wetenschap dat de hele derving geen reëel beeld zou geven van de opbrengst als de vrijstelling zou vervallen. Voor de raming welk deel wel aan Nederland zou toevallen bij opheffing zijn echter de nodige (onzekere) veronderstellingen nodig. De huidige gepresenteerde cijfers betreft de accijnsderving van alle in Nederland getankte brandstof, waarbij dus nadrukkelijk de waarschuwing geldt dat de derving niet gelijk staat aan de opbrengst als de vrijstelling zou vervallen.

In tabel 5.4.1 is met ingang van dit jaar eveneens de equivalent van de belastinguitgave voor de premie-inkomsten werknemersverzekeringen opgenomen. Een nadere uitsplitsing is opgenomen in de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Tabel 5.4.1 Belastinguitgaven in de belastingen op inkomen, winst en vermogen 2009–2015, budgettair belang op transactiebasis in lopende prijzen (in miljoenen euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Verlaging lastendruk op ondernemingen	3 378	3 595	3 478	3 317	3 375	3 442	3 512
a) algemeen							
Zelfstandigenaftrek	1 475	1 366	1 380	1 413	1 444	1 475	1 508
Extra zelfstandigenaftrek starters	95	93	96	100	104	108	112
Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid	2	2	2	2	2	2	2
FOR, niet omgezet in lijfrente	224	221	224	228	232	237	241
Meewerkaftrek	9	8	8	7	7	6	6
Stakingsaftrek	14	14	14	14	14	14	14
Doorschuiving stakingswinst	185	193	199	207	215	224	232
Bedrijfsopvolgingsfaciliteit in successiewet	150	185	189	193	196	200	204
Doorschuiving inkomen uit aanmerkelijk belang	89	90	92	93	95	96	98
Landbouwvrijstelling in de inkomstenbelasting	362	308	305	298	294	291	294

Inkomstenbeperkende regelingen en belastinguitgaven

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
b) investeringen in het algemeen							
Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek	267	332	336	345	354	363	372
Willekeurige afschrijving starters ¹	8	8	8	8	8	8	8
Willekeurige afschrijving zeeschepen ¹	3	3	3	4	4	4	4
Keuzeregime winst uit zeescheepvaart (tonnagebelasting)	73	81	81	82	84	86	87
Aftrek speur- en ontwikkelingswerk	3	8	8	8	8	8	8
Willekeurige afschrijving investeringen bedrijfsmiddelen ¹	222	220	220	–	–	–	–
c) investeringen ten behoeve van het milieu							
VAMIL ¹	35	44	34	34	34	40	40
Energie-investeringsaftrek (EIA)	88	298	161	161	161	161	161
Milieu-investeringsaftrek (MIA)	65	113	111	111	111	111	111
Bosbouwvrijstelling	1	1	1	1	1	1	1
Vrijstelling vergoeding bos- en natuurbeheer	8	8	8	8	8	8	8
Verlaging lastendruk op arbeid	2 059	2 195	2 388	2 385	2 446	2 430	2 482
a) gericht op werkgevers							
Afdrachtvermindering onderwijs	348	420	367	372	378	384	390
Afdrachtvermindering zeevaart	100	100	101	103	104	106	107
Afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk							
WBSO	701	692	810	715	715	715	715
b) gericht op werknemers							
Werknemersspaarregelingen (o.a. spaarloon) ²	213	206	197	191	184	177	171
Feestdagenregeling ²	52	54	56	58	60	–	–
Verlaging fiscale bijtelling (zeer) zuinige auto's	73	125	187	211	213	207	201
Ouderschapsverlofkorting	62	67	68	69	70	71	72
Arbeidskorting voor ouderen	239	262	293	326	363	396	434
Levensloopverlofkorting	6	9	13	19	26	30	36
Doorwerkbonus	265	260	296	322	333	343	356
Verlaging lastendruk op inkomsten uit vermogen	1 464	1 514	1 552	1 597	1 652	1 708	1 766
Kindertoeslag forfaitair rendement	22	23	24	25	26	27	29
Ouderentoeslag forfaitair rendement	99	99	102	105	108	111	114
Vrijstelling bos- en natuurterreinen forfaitair rendement	5	5	6	6	6	7	7
Vrijstelling voorwerpen van kunst en wetenschap forfaitair rendement	5	5	5	5	5	6	6
Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement	69	70	71	73	74	76	77
Vrijstelling sociaal-ethisch beleggen forfaitair rendement	3	3	4	4	5	5	5
Vrijstelling cultureel beleggen forfaitair rendement	2	1	2	2	2	3	3
Vrijstelling durfkapitaal forfaitair rendement	8	7	7	7	7	7	7
Vrijstelling spaarloon- en premiespaarregeling forfaitair rendement	13	15	19	11	12	12	13
Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkering bij overlijden forfaitair rendement	18	18	19	19	20	21	22
Vrijstelling rechten op bepaalde kapitaalsuitkeringen forfaitair rendement	688	729	755	782	810	839	868
Aftrek wegens geen of geringe eigenwoningsschuld	327	330	326	339	352	365	379
Gedeeltelijke vrijstelling van inkomsten uit kamerverhuur	34	36	37	39	41	44	46
Aftrek kosten monumentenwoning	73	73	74	74	75	75	76
Heffingskorting groen beleggen	81	83	85	88	90	93	96
Heffingskorting sociaal-ethisch beleggen	4	3	3	4	4	5	5
Heffingskorting cultureel beleggen	2	1	1	2	2	2	2
Heffingskorting durfkapitaal	10	9	9	9	9	9	9
Persoonsgebonden aftrekpost durfkapitaal	4	3	3	3	3	3	3
Overige regelingen	808	720	736	756	776	796	817
Aftrek voor scholingsuitgaven (studiekosten)	192	189	195	203	211	220	229
Giftenaftrek	326	346	352	360	368	376	384

Inkomstenbeperkende regelingen en belastinguitgaven

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Faciliteiten successiewet algemeen nut beogende instellingen	290	185	189	193	197	201	205
Totaal generaal directe belastingen percentage bbp	7 708 1,35	8 024 1,35	8 155 1,32	8 055 1,27	8 248 1,26	8 376 1,24	8 577 1,22
Totaal premie-uitgaven³	1 420	1 330	1 225	1 253	1 433	1 446	1 481

¹ Het betreft de contante waarde van het rentevoordeel voor de betrokken belastingplichtigen c.q. het rentenadeel voor de overheid.

² Het spaarloon en de feestdagenregeling hebben ook invloed op de premies voor de werknemersverzekeringen WW (AWF en sectorfonds), WIA en ZVW. Wijzigingen in deze belastinguitgaven veranderen zowel het fiscale loon als het premieloon (en in het verlengde daarvan het uitkeringsloon, waardoor de hoogte van uitkering kan veranderen). Deze effecten zijn opgenomen in de regel premie-uitgaven

³ Een premie-uitgave is een overheidsuitgave in de vorm van een derving of uitstel van premieontvangsten die voortvloeit uit een voorziening in de wet voor zover die voorziening niet in overeenstemming is met de primaire heffingsstructuur van de wet.

<-> = regeling is in dat jaar niet van toepassing;<0> = budgettair beslag van de regeling bedraagt in dat jaar afgerond nihil.

Tabel 5.4.2 Belastinguitgaven in de kostprijsverhogende belastingen 2009–2015, budgettair belang op transactiebasis in lopende prijzen (in miljoenen euro)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Energiebelasting	112	174	176	179	183	185	188
Verlaagd tarief glastuinbouw	86	92	91	91	92	92	92
Teruggaaf kerkgebouwen	6	7	7	8	8	9	9
Teruggaaf non-profit	20	27	29	32	35	37	39
Vrijstellingen grootverbruik in de energiebelasting	-	8	8	8	8	8	8
Afvalstoffenbelasting	-	20	20	20	20	20	20
Fiscale stimulering sanering oude stortplaatsen	-	20	20	20	20	20	20
Omzetbelasting verlaagd tarief	3 429	3 884	4 052	4 080	4 206	4 337	4 474
Boeken, tijdschriften, week- en dagbladen	483	570	576	581	588	594	600
Bibliotheken (verhuur boeken), musea e.d.	107	120	126	133	140	147	155
Kermis, attractieparken, sportwedstrijden en -accommodatie	127	121	125	129	133	137	141
Circussen, bioscopen, theaters en concerten	144	154	163	172	182	193	204
Sierteelt	192	189	190	191	192	193	194
Arbeidsintensieve diensten	360	481	551	476	496	517	539
Vervoer van personen (w.o. openbaar vervoer)	656	753	787	822	859	897	937
Logiesverstrekking (incl. kamperen)	221	254	263	273	283	293	304
Voedingsmiddelen horeca	1 139	1 241	1 271	1 302	1 334	1 366	1 399
Omzetbelasting – vrijstellingen	485	503	510	517	525	533	541
Sportclubs	65	69	72	75	78	81	84
Post	199	207	204	202	200	197	195
Vakbonden, werkgeversorg., politieke partijen, kerken	98	102	105	109	112	116	120
Fondswerving	123	125	128	132	135	138	142
Omzetbelasting – speciale regelingen	121	124	129	133	137	142	147
Kleine ondernemersregeling	95	98	101	105	109	113	117
Landbouwregeling	26	27	27	28	29	29	30
Accijnzen	1 933	2 217	2 237	2 280	2 329	2 383	2 441
Verlaagd tarief kleine brouwerijen	1	1	1	1	1	1	1
Vrijstelling communautaire wateren ¹	802	890	861	842	823	806	789
Vrijstelling luchtvaartuigen ¹	922	1 086	1 126	1 177	1 232	1 291	1 352
Tariefdifferentiatie tractoren en mobiele werktuigen	208	241	250	261	272	285	298
Belastingen op personenauto's en motorrijwielen	54	69	68	73	72	65	67
Teruggaaf ambulance	4	4	4	4	4	4	4
Teruggaaf taxi's	50	54	55	57	59	61	63
Uitbreiding bonus zuinige auto's	-	12	-	-	-	-	-
Stimulans Euro-6 dieselpersonenauto's	-	-	9	12	9	-	-

Inkomstenbeperkende regelingen en belastinguitgaven

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Motorrijtuigbelasting	208	247	281	324	365	413	470
Nihiltarief OV-bussen op LPG	0	0	0	0	0	0	0
Vrijstelling motorrijtuigen ouder dan 25 jaar	141	147	150	150	142	136	129
Vrijstelling taxi's	46	52	53	54	56	57	59
Vrijstelling reinigingsdiensten	1	1	1	1	1	1	1
Vrijstelling wegebouw	0	0	0	0	0	0	0
Vrijstelling ambulances	2	2	3	3	3	3	3
Nihiltarief zeer zuinige auto's	16	43	72	114	161	213	275
Overige vrijstellingen	2	2	2	3	3	3	3
Belasting op zware motorrijtuigen (eurovignet)	0	0	0	0	0	0	0
Teruggaaf internationaal gecombineerd vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Overdrachtsbelasting	308	351	357	363	370	376	383
Vrijstelling overdrachtsbelasting bedrijfsoverdracht in familiesfeer	19	18	19	19	19	20	20
Vrijstelling overdrachtsbelasting stedelijke herstructurering	28	28	28	28	28	28	28
Vrijstelling landinrichting	1	1	1	1	1	1	1
Vrijstelling Bureau Beheer Landbouwgronden	21	11	11	11	11	11	11
Vrijstelling monumenten	128	-	-	-	-	-	-
Vrijstelling cultuurgrond	106	288	294	300	306	312	318
Vrijstelling natuurgrond	4	4	4	4	5	5	5
Totaal generaal indirecte belastingen	6 649	7 590	7 830	7 970	8 207	8 455	8 731
percentage bbp	1,16	1,28	1,27	1,25	1,25	1,25	1,25

¹ Zie opmerkingen internetbijlage.

<-> = regeling is in dat jaar niet van toepassing <0> = budgettaire beslag van de regeling bedraagt in dat jaar afgerond nihil.

5.5 Evaluatie van belastinguitgaven

In deze paragraaf van de Miljoenennota wordt jaarlijks verslag gedaan van de voltooide evaluaties sinds de vorige Miljoenennota. Kort wordt aandacht geschonken aan de conclusies en eventuele beleidsconsequenties van uitgevoerde evaluaties. Voorts wordt aangegeven welke evaluaties naar verwachting nog gerealiseerd worden en het vervolgtraject van evaluaties.

Gerealiseerde evaluaties sinds de vorige Miljoenennota

De evaluatie van de **giftenaftrek in de inkomstenbelasting**⁸ is uitgevoerd door het ministerie van Financiën. In de evaluatie is het gebruik en de effectiviteit van de fiscale faciliteit voor giften geëvalueerd. De giftenaftrek is in 1952 ingevoerd. Volgens de oorspronkelijke toelichting bij invoering beoogt de giftenaftrek de financiële moeilijkheden van charitatieve, kerkelijke, levensbeschouwelijke, culturele, wetenschappelijke en het algemeen nut beogende instellingen te verlichten. De onderzochte periode is van 1996 tot 2006. Circa 4,5 procent van de belastingplichtigen maakt gebruik van de giftenaftrek. De totale omvang van de aftrek is 760 miljoen euro en de budgettaire derving bedraagt naar schatting 313 miljoen euro (cijfers 2006).

De conclusie op grond van dit onderzoek is dat het gevonden effect van de fiscale faciliteit op het aantal mensen dat een gift doet of op de hoogte van de gift statistisch niet significant is (d.w.z. er is een kans dat het gevonden effect op toeval berust). De conclusie dat het gevonden effect niet significant is, geldt binnen de gebruikte onderzoeksmethode en de

⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009 – 2010, 32 123 IXB, nr. 9.

gemaakte veronderstellingen. Hierbij past wel de vraag of belastingplichtigen zich precies bewust zijn van de hoogte van hun marginale tarief. Het onderzoek kan ook niet uitsluiten dat het loutere feit van de aftrekbaarheid (ongeacht de hoogte van het marginaal tarief) wel van invloed kan zijn op de bereidheid van het doen van giften.

De evaluatie van de **fiscale regelingen in de monumentenzorg**⁹ is in opdracht van het ministerie van OC&W uitgevoerd door het onderzoeksbureau PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (PwC). Het gaat hierbij om twee fiscale regelingen op het gebied van monumentenzorg. Het betreft:

1. De persoonsgebonden aftrek uitgaven voor monumentenpanden (artikel 6.31 van de Wet Inkomstenbelasting).
2. De vrijstelling van overdrachtsbelasting voor de verkrijging van monumenten door rechtspersonen (artikel 15, eerste lid, onderdeel p, van de Wet op belastingen van rechtsverkeer).

De persoonsgebonden aftrek uitgaven voor monumentenpanden draagt bij aan de instandhouding van rijksmonumenten, is bij een brede doelgroep bekend en is daarmee effectief bevonden. Ook wordt deze regeling efficiënt / doelmatig uitgevoerd. De evaluatie van deze faciliteit heeft daarom geen aanleiding gegeven voor het wijzigen van deze regeling.

Dit ligt anders voor de vrijstelling van overdrachtsbelasting voor de verkrijging van monumenten door rechtspersonen. Voor wat betreft de effectiviteit en doelmatigheid van de vrijstelling overdrachtsbelasting door rechtspersonen zijn de bevindingen dat deze niet effectief is waar het de instandhouding en renovatie van monumenten betreft. Het zijn met name commerciële partijen die van deze voorziening profiteren, terwijl het doel van de vrijstelling, namelijk het onderbrengen van monumenten bij ideële monumentenorganisaties om deze in stand te houden, door deze regeling nauwelijks gestimuleerd wordt. Het kabinet heeft derhalve besloten de vrijstelling overdrachtsbelasting voor monumentenpanden af te schaffen. Dit besluit was reeds opgenomen in het Belastingplan 2010.

In de vorige Miljoenennota was **de evaluatie van diverse regelingen in verband met bedrijfsbeëindigingen** aangekondigd. Het gaat om de stakingsaftrek, de doorschuiving stakingswinst, de doorschuiving inkomen uit aanmerkelijk belang bij aandelenfusie in de inkomstenbelasting, de bedrijfsopvolgingsfaciliteit in de Successiewet 1956 en de vrijstelling overdrachtsbelasting bij overdracht aan de volgende generatie. Recent is per brief¹⁰ aan de Tweede Kamer beschreven waarom van een ex post-evaluatie op doelmatigheid en effectiviteit van deze regelingen voorlopig wordt afgezien. Hierin is aangegeven dat om inzicht te verkrijgen in de mate van doelbereik, doeltreffendheid en doelmatigheid van de betrokken regelingen een onderzoek op kwantitatieve wijze moet plaatsvinden. Het is thans niet goed mogelijk om op objectieve wijze een evaluatie uit te voeren aan de hand van het beschikbare materiaal. Het kabinet heeft daarom het voornemen om over enkele jaren een evaluatie van de regelingen uit te laten voeren met als bijkomend voordeel dat de recente wetsaanpassingen enige tijd hebben gefunctioneerd en er een goede onderzoeksopzet kan worden uitgewerkt.

De **beleidsdoorlichting evaluaties belastinguitgaven**¹¹ is aan het eind van de vorige kabinetsperiode aan de Tweede Kamer gestuurd met een begeleidende brief waarin het oordeel over de beleidsdoorlichting

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 156, nr. 2.

¹⁰ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009–2010, Kamerstuknummer 32 123– IXB, nr. 17.

¹¹ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009–2010, Kamerstuknummer 31 935, nr. 6.

van het kabinet is opgenomen. De beleidsdoorlichting betreft de 4e operationele doelstelling van het 1e beleidsartikel van Begroting IXB van het ministerie van Financiën. In genoemd artikel is als doelstelling bepaald dat de fiscale instrumenten van belastinguitgaven worden geëvalueerd. Gegeven de doelstelling van dit beleidsartikel is het onderwerp van deze beleidsdoorlichting het evaluatieproces zelf. De beleidsdoorlichting zet de ervaringen en conclusies van de uitgevoerde evaluaties op een rij en is daarmee het sluitstuk van deze cyclus van evaluaties van belastinguitgaven. De effectiviteit van uitgevoerde evaluaties is integraal beoordeeld.

De beleidsdoorlichting is opgesteld door het eigen ministerie en is beoordeeld door een onafhankelijk extern deskundige, prof. dr. Ringeling. Hij komt tot de conclusie dat: «de belastinguitgaven goeddeels zijn geëvalueerd en dat dit op een fatsoenlijke wijze is gebeurd. Daarmee is voldaan aan de operationele doelstelling vier.» Verder stemt Ringeling in met het idee om maatregelen die recent zijn gewijzigd voorlopig niet aan een evaluatie te onderwerpen. Het kabinet neemt de aanbeveling van Ringeling over om naast de uitvoeringskosten van de Belastingdienst ook de administratieve lasten voor de belastingplichtige te onderscheiden.

Een andere observatie van Ringeling is dat conclusies uit evaluaties van belastinguitgaven niet altijd worden opgevolgd in het maken van nieuw beleid ten aanzien van belastinguitgaven. Hierover merkt het kabinet op dat er voor het kabinet en de Kamer ook andere afwegingen een rol spelen ten aanzien van het beleid omtrent belastinguitgaven dan uitsluitend de conclusies die uit evaluaties volgen. Daarnaast pleit Ringeling voor minder technische evaluaties en voor meer aandacht voor de maatschappelijke context. Echter, ten dele is deze constatering van Ringeling inherent aan een instrumentevaluatie waarbij sprake is van een partiële analyse en de bredere context van een evaluatie niet expliciet in beschouwing wordt genomen. Toch zal het kabinet deze kanttekeningen van Ringeling ter harte nemen bij de uitvoering van de komende evaluaties van de belastinguitgaven.

Nog af te ronden evaluaties

Het ligt in de bedoeling om nog een evaluatie te verrichten van de resterende nog niet geëvalueerde belastinguitgaven op het gebied van verlaagde BTW-tarieven. Het gaat hierbij om het verlaagd tarief voedingsmiddelen horeca, vervoer van personen (w.o. openbaar vervoer) en logiesverstrekking (incl. kamperen).

Vervolgtraject evaluaties

In de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer van de beleidsdoorlichting is voorgesteld om de evaluaties van belastinguitgaven af te stemmen qua timing en periodiciteit op de beleidsdoorlichtingen van de relevante departementale beleidsterreinen. Tot nu toe was de timing meer een autonoom proces, los van de beleidsdoorlichtingen van andere departementen van beleidsartikelen waar de belastinguitgaven betrekking op hebben (bijvoorbeeld zelfstandigenaftrek bij het beleidsartikel «bevorderen ondernemerschap» op de begroting van EZ). Van belang is daarbij wel dat departementen, waar mogelijk alle belastinguitgaven toedelen aan de gerelateerde beleidsdoelstellingen en deze vermelden in de artikelsgewijze toelichting van de begroting.

Voor zover belastinguitgaven niet als instrument onder een bepaald beleidsartikel vallen en daardoor ook niet aan bod komen in de beleids-

doorlichtingen, is een afwegingskader voorgesteld om te bepalen of en wanneer evaluaties van belastinguitgaven worden uitgevoerd.

Dit afwegingskader omvat de volgende vragen:

- Is een (hernieuwde) beleidsafweging van overheidsmiddelen aan de orde of is er sprake van een beoogde beleidswijziging?
- Is er voldoende tijd verstreken dat het instrument heeft kunnen leiden tot mogelijke effecten?
- Is er voldoende tijd verstreken voor het beschikbaar zijn van gegevens over het gebruik van de faciliteit?
- Is er sprake van een voldoende substantieel budgettair beslag?

Wanneer op bovenstaande vier vragen een positief antwoord gegeven kan worden, is het wenselijk om een evaluatie van de betreffende belastinguitgave uit te voeren. Het betekent, dat wanneer de feiten en omstandigheden zodanig zijn veranderd dat de beleidsmatige conclusies ten tijde van de laatste evaluatie van een belastinguitgave niet meer overtuigend zijn, per geval kritisch beoordeeld zal moeten worden of de betreffende belastinguitgave opnieuw geëvalueerd moet worden. Voor belastinguitgaven met een gering budgettair beslag is het kabinet van mening dat de kosten van een evaluatie in de meeste gevallen niet opwegen tegen de toegevoegde waarde van een evaluatie. Dan kan worden verwezen naar de onderbouwing die gebruikt is bij invoering van het instrument.

Deze afspraken laten uiteraard onverlet dat naast de doelmatigheid en de effectiviteit, de beleidsprioriteit voor de betrokken belastinguitgave in de evaluatie behandeld moet worden, maar ook desgewenst op elk ander moment door de Tweede Kamer of door het kabinet opnieuw aan de orde kan worden gesteld.

6 Beleidsonderzoeken

6.1 Brede heroverwegingen

Op 1 april 2010 zijn de rapporten «brede heroverwegingen» aan de Tweede Kamer aangeboden. Op onderstaande 20 beleidsterreinen zijn beleidsvarianten met besparingmogelijkheden geïnventariseerd:

Tabel 6.1.1 Brede heroverwegingen

Nummer	Thema
1	Energie en klimaat
2	Leefomgeving en natuur
3	Mobiliteit en water
4	Wonen
5	Kindregelingen
6	Productiviteit onderwijs
7	Hoger onderwijs
8	Innovatie en toegepast onderzoek
9	Op afstand van de arbeidsmarkt
10	Werkloosheid
11	Curatieve zorg
12	Langdurige zorg
13	Internationale samenwerking
14	Asiel, immigratie en integratie
15	Veiligheid en terrorisme
16	Uitvoering belasting- en premieheffing
17	Toeslagen
18	Openbaar bestuur
19	Bedrijfsvoering (inclusief ZBO's)
20	Internationale veiligheid

Alle rapporten zijn te vinden op:

6.2 Interdepartementale beleidsonderzoeken

Deze paragraaf geeft inzicht in de voortgang van de interdepartementale beleidsonderzoeken (IBO's) sinds de vorige Miljoenennota (MN 2010). Een totaaloverzicht van de IBO-rapporten inclusief de desbetreffende kabinetsstandpunten kunt u vinden op de website van het ministerie van Financiën (Alle rapporten zijn te vinden op:).

Sinds de MN2010 zijn de volgende IBO's afgerond:

Ministerie	Onderwerp
LNV	Natuur
Financiën	Vereenvoudiging Toeslagen

Momenteel zijn geen IBO's in uitvoering.

6.3 Beleidsdoorlichtingen 2011

Het beleid gericht op de realisatie van de algemene of operationele beleidsdoelstellingen – zoals die zijn geformuleerd in de beleidsartikel van de beleidsbegroting – wordt periodiek geëvalueerd in een beleidsdoorlichting. Bij de programmering van beleidsdoorlichtingen wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de beleidscyclus. Voor het periodiek evalueren van de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het beleid, zijn de vakministers verantwoordelijk.

Drie kenmerkende eigenschappen van een beleidsdoorlichting als vorm van evaluatie zijn:

- a) Beleidsdoorlichtingen zijn evaluaties op het niveau van beleidsterreinen en niet op instrumentniveau, een beleidsdoorlichting heeft hierdoor het karakter van een synthese;
- b) In een beleidsdoorlichting staan simpele doch fundamentele vragen centraal naar de nut en noodzaak van beleid en naar de effectiviteit van beleid.
- c) Bij de uitvoering worden onafhankelijken betrokken. Met onafhankelijken worden deskundigen bedoeld die geen verantwoordelijkheid dragen voor het te onderzoeken beleid (niet afkomstig uit de kring van kerndepartementen) en waarvan een onafhankelijk oordeel mag worden verwacht.

De programmering van beleidsdoorlichtingen is terug te vinden in de beleidsartikelen van de rijksbegroting. Op verzoek van de Tweede Kamer bevat deze paragraaf een overzicht van voorgenomen beleidsdoorlichtingen (per departement, artikel en operationeel doel) die in 2011 naar het parlement zullen worden gestuurd. Alle beleidsdoorlichtingen die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd inclusief de beleidsreactie van het vakdepartement daarop zijn in te zien op de website .

Beleidsonderzoeken

Tabel 6.3.1 Beleidsdoorlichtingen 2011

BEGROTING	OPERATIONELE OF ALGEMENE DOELSTELLING
KONREL	2. Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners
BUZA	2.1 Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid
BUZA	2.7 Goed bestuur
BUZA	2.8 Het bevorderen van energievoorzieningszekerheid
BUZA	3.5 Raad van Europa
BUZA	4.1 Handels- en financieel systeem/ 4.3 Verhoogde economische groei en verminderde armoede als gevolg van gezonde private groei in ontwikkelingslanden
BUZA	4.2 Armoedevermindering
BUZA	5.1 Alle kinderen, jongeren en volwassenen hebben gelijke kansen om kwalitatief goed onderwijs te doorlopen, dat hen de benodigde vaardigheden en kennis biedt om op een volwaardige wijze deel te kunnen nemen aan de samenleving
BUZA	7.2 Vreemdelingenbeleid
JUST	11 Een goed functionerende rechtsorde waarbinnen samenleving en burger tot hun recht komen
JUST	17 Bevorderen van de ontwikkeling van de Europese en de internationale rechtsorde
BZK	25.1 De veiligheidspartners in staat stellen om hun werk efficiënt en effectief uit te kunnen oefenen
BZK	31.2 Het stimuleren van de politieke participatie en de betrokkenheid van de burger bij het democratisch proces
BZK	33.1 Het verminderen van de regeldruk voor burgers, professionals en medeoverheden
BZK	33.2 Een betere dienstverlening door goed informatiebeleid, innovatie en de ontwikkeling van e-overheidsvoorzieningen
BZK	35.1 Het bijdragen aan de zorg voor een voldoende aanbod van goed geschoold overheidspersoneel
OCW	4.2 Deelnemers volgen beroepsonderwijs en volwasseneneducatie van hoge kwaliteit
OCW	4.3 Deelnemers kunnen zonder drempels beroepsonderwijs en volwasseneneducatie volgen dat het beste past bij hun talenten en specifieke behoeften
OCW	6/7.2 Binnen- en buitenlandse studenten volgen hoger onderwijs en (wetenschappelijk) personeel doet onderzoek van hoge én excellente kwaliteit
OCW	11.5 Stimuleren van internationale studentenmobiliteit
OCW	14.1 Bevorderen van de deelname van de burgers aan cultuuruitingen
OCW	16.1 Zorgen voor een voldoende toerusting van het onderzoeksstelsel
FIN	2.1 Goed functionerende financiële markten
FIN	2.2 Integer financieel stelsel
FIN	7.1 Optimaal handelen in vastgoed
FIN	7.2 Beheer/verkoop onroerende zaken
FIN	8.3 Reductie regeldruk
DEF	Eindevaluatie ISAF inclusief evaluatie Van Geel gelden (2008–2009)
DEF	Evaluatie Actieplan Werving en behoud
VROM	2.1 Behouden en ontwikkelen van de ruimtelijke kwaliteit
VROM	2.2 Integrale, ruimtelijke projecten van nationale betekenis
VROM	3.4 Bevorderen Duurzame Industrie
VROM	4.3 Duurzaam gebruik van ecosystemen en natuurlijke hulpbronnen
VROM	6.2 Bescherming tegen straling
VROM	6.4 Beheersing van risico's die samenhangen met Externe Veiligheid
VROM	7.1 Clean Development Mechanism
V&W	33.03 Veiligheid luchtvaart
V&W	36.01 Verbeteren leefomgeving hoofdwegen
V&W	36.02 Verbeteren leefomgeving spoorwegen
EZ	2.2 Topprestaties op innovatiethema's
EZ	3.1 Bevorderen level playing field
EZ	3.3 Benutten van gebiedsgerichte economische kansen
EZ	10.2 Een veilig en betrouwbaar elektronisch- en postnetwerk
EZ	10.3 Realiseren economische/maatschappelijke meerwaarde ICT toepassingen/diensten voor burgers/ bedrijven/overheid
SZW	41 Zorgdragen voor een evenwichtige en activerende inkomensontwikkeling
SZW	42.1 Beheerste ontwikkeling van de arbeidskosten/42.2 Stijging van het aandeel werkenden en werklozen in de beroepsbevolking met een startkwalificatie
SZW	44 Bevorderen van veilige en gezonde arbeidsomstandigheden en een goede verzuimaanpak
VWS	46 Een sportieve samenleving waarin zowel veel aan sport wordt gedaan als van sport wordt genoten
WWI	1.2 Vitale wijken tot stand brengen
WWI	1.3 Voldoende woningproductie
WWI	3.1 Regelgeving ter bevordering van een evenwichtige verdeling van de woningvoorraad

7 Budgettair overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

Tabel 1: Budgettair overzicht kredietcrismaatregelen (in miljoenen euro)

Miljoenennota 2010	2008	2009	2010	2011	Artikel
A. Verwerving Fortis/RFS/AA					
1. Deelneming Fortis/AA	16 800	1 350	490		IX-B, artikel 3
2. Deelneming RFS/AA	6 540		3 038	302	IX-B, artikel 3
3. Verkoop FCI		- 350			IX-B, artikel 3
4. Overbruggingskredieten Fortis	44 341				IX-A, artikel 1
5. Aflossingen overbruggingskredieten Fortis		- 36 516	- 3 250	- 825	IX-A, artikel 1
6. Renteontvangsten overbruggingskredieten Fortis	- 502	- 705	- 167	- 60	IX-A, artikel 1
7. Dividend ABN Amro Group	0	0	0		IX-B, artikel 3
8. Dividend ASR	0	0	0		IX-B, artikel 3
9. Dividend RFS	0	0	0		IX-B, artikel 3
Capital Relief Instrument ABN-AMRO (CRI)					
10. Garantieverlening (geëffectueerd)		32 611			IX-B, artikel 3
11. Afname voorwaardelijke verplichting zonder uitgaven)			- 2 602		IX-B, artikel 3
12. Premieontvangsten uit CRI		- 28	- 165		IX-B, artikel 3
Mandatory Convertible Notes ABN-AMRO					
13. Verstrekte converteerbare lening (MCN 7/09)		800	- 800		IX-B, artikel 3
14. Renteontvangsten uit MCN 7/09		0	0		IX-B, artikel 3
15. Verstrekte converteerbare lening (MCN 12/09)		1 800	- 1 800		IX-B, artikel 3
Counter Indemnity ABN-AMRO (garantie)					
16. Garantieverlening (geëffectueerd)			950		IX-B, artikel 3
17. Premieontvangsten uit garantie			- 19	- 26	IX-B, artikel 3
Δ Staatsschuld (excl. nr. 10, 11 en 16)	67 179	- 33 649	- 2 673	- 609	
B. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (€ 20 mld.)					
18. Verstrekt kapitaal ING	10 000				IX-B, artikel 3
19. Verstrekt kapitaal Aegon	3 000				IX-B, artikel 3
20. Verstrekt kapitaal SNS Reaal	750				IX-B, artikel 3
21. Aflossing ING		- 5 000			IX-B, artikel 3
22. Aflossing Aegon		- 1 000	- 500		IX-B, artikel 3
23. Aflossing SNS Reaal		- 185			IX-B, artikel 3
24. Couponrente ING		- 645	- 39		IX-B, artikel 3
25. Couponrente Aegon		- 166	- 11		IX-B, artikel 3
26. Couponrente SNS Reaal		- 38	- 1		IX-B, artikel 3
27. Repurchase fee ING		- 295	- 52		IX-B, artikel 3
28. Repurchase fee Aegon		- 108	- 52		IX-B, artikel 3
29. Repurchase fee SNS Reaal		0			IX-B, artikel 3
Δ Staatsschuld	13 750	- 7 436	- 655	0	
C. Back-up faciliteit ING¹					
EUR/USD wisselkoers:		1,44	1,29	1,25	
30. Funding fee (rente + aflossing)		3 903	4 029	2 978	IX-B, artikel 3
31. Management fee		59	47	44	IX-B, artikel 3
32. Portefeuille ontvangsten (rente + aflossing)		- 3 819	- 3 741	- 2 717	IX-B, artikel 3
33. Garantiefee		- 129	- 103	- 96	IX-B, artikel 3
34. Additionele garantiefee		0	- 154	- 144	IX-B, artikel 3
35. Additionele fee		- 14	- 77	- 65	IX-B, artikel 3
36. Saldo Back-up faciliteit (30 t/m 35)		0	0	0	IX-B, artikel 3

Budgettaire overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

Miljoenennota 2010	2008	2009	2010	2011	Artikel
37. Meerjarenverplichting aan ING		15 857	13 931	11 677	Saldibalans
38. Alt-A portefeuille		18 352	17 328	15 229	Saldibalans
Δ Staatsschuld = 36. Saldo Back-up faciliteit		0	0	0	
D1. Garantiefaciliteit bancaire leningen					
39. Garantieverlening (geëffectueerd)	2 740	47 535			IX-B, artikel 2
40. Afname voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)		- 3 424	- 7 853	- 2 930	IX-B, artikel 2
41. Premieontvangsten op basis van garanties bancaire leningen	0	- 116	- 407	- 362	IX-B, artikel 2
42. Schade-uitkeringen	0	0			IX-B, artikel 2
D2. Stabiliteitsmechanisme					
43. Garantieverlening NL-aandeel EU-begroting			2 946		IX-B, artikel 4
44. Garantieverlening NL-aandeel SPV			25 872		IX-B, artikel 4
45. Deelneming EFSF			2		IX-B, artikel 4
Δ Staatsschuld = (excl. nr. 39, 40, 43 en 44)		116	405	- 362	
E1 IJsland					
46. Uitkeringen depositogarantiestelsel Icesave	1 236	192			IX-B, artikel 2
47. Uitvoeringskosten IJslandse DGS door DNB		7			IX-B, artikel 2
48. Vordering op IJsland	1 322	7			Saldibalans
49. Opgebouwde rente op vordering		74	78	82	Saldibalans
50. Ontvangsten lening IJsland (i.) aflossing		0			IX-B, artikel 2
51. Ontvangsten lening IJsland (i.)		0			IX-B, artikel 2
E2 Griekenland					
52. Lening Griekenland			1 800	1 750	IX-B, artikel 4
53. Vordering Griekenland			1 800	3 505	Saldibalans
54. Ontvangsten lening Griekenland (i.) aflossing			0		IX-B, artikel 4
55. Ontvangsten lening Griekenland (ii.) premie			- 42	- 119	IX-B, artikel 4
Δ Staatsschuld = (excl. nr. 48, 49 en 53)	1 236	199	1 758	1 586	
F. Overige gevolgen					
56. Uitvoeringskosten en inhuur externen	11	43	22	2	IX-B, artikel 3
57. Terug te vorderen uitvoeringskosten inhuur	0	3	0	0	Saldibalans
58. Ontvangen uitvoeringskosten externen	- 2	- 12	- 8	0	IX-B, artikel 3
Δ Staatsschuld (excl. rentelasten)	82 165	- 41 002	- 1 976	615	
Staatsschuld cumulatief (excl. rentelasten)	82 165	41 163	39 187	39 802	
59. Toerekenbare rentelasten	450	2 036	1 445	1 499	

¹ Door afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Tabel 2: Balans (standen en mutaties in mln)

Op de balans staan de bezittingen en schulden welke in het kader van de financiële interventies zijn ontstaan. Balansonderdelen zijn hierbij opgenomen op nominale basis. Voor de financiering van de activa vindt een uitsplitsing plaats naar drie componenten: I staatsschuld (excl. rentelasten), II het resultaat en III het uitgavenkader. Naarmate er opbrengsten ontstaan vanuit de diverse bezittingen vindt – in deze opstelling – een verschuiving plaats van financiering uit staatsschuld naar financiering uit resultaat.

Omschrijving:	2008	2009	mutatie	2010 ¹	Omschrijving:	2008	2009	mutatie	2010 ¹
A. Verwerving Fortis/RFS/AA					I: Financiering met staatsschuld	82 165	41 163	- 1 976	39 187
1. Deelneming Fortis/AA (+ 3)	16 800	17 800	490	18 290	II: Financiering uit resultaat (tabel 3)	43	44	- 426	- 381
2. Deelneming RFS/AA	6 540	6 540	3 038	9 578	III: Financiering via uitgavenkader	9	43	11	54
4. Overbruggingskredieten Fortis (+ 5)	44 341	7 825	- 3 250	4 575					
13. Verstrekte converteerbare lening (MCN 7/09)		800	- 800	0	Te betalen rente op staatsschuld	450	2 486	1 445	3 931
15. Verstrekte converteerbare lening (MCN 12/09)		1 800	- 1 800	0					
B. Kapitaalverstrekkingsfaciliteit (20 mld)					C. Back-up faciliteit ING				
18. Verstrekt kapitaal ING (+ 21)	10 000	5 000		5 000	37. Meerjarenverplichting aan ING ²		15 857	- 1 926	13 931
19. Verstrekt kapitaal Aegon (+ 22)	3 000	2 000	- 500	1 500	Voorziening ³		2 530	297	2 827
20. Verstrekt kapitaal SNS Reaal (+ 23)	750	565		565	Te betalen funding fee		31	- 31	0
					Verwacht resultaat IABF ⁴			569	569
C. Back-up faciliteit ING					E1. IJsland				
38. Alt-A portefeuille ²		18 352	- 1 024	17 328	Openstaande verplichting IJsland	86	0		
Te ontvangen rente		65	- 65	0					
D2. Stabiliteitsmechanisme									
45. Deelneming EFSF			2	2					
E1. IJsland									
48. Vordering op IJsland	1 322	1 329		1 329					
49. Opgebouwde rente op vordering		74	78	152					
E2. Griekenland									
53. Vordering Griekenland			1 800	1 800					
F. Overige gevolgen									
Saldo terug te vorderen uitvoeringskosten	0	3	- 3	0					
Totale activa:	82 753	62 153	- 2 034	60 118	Totale passiva:	82 753	62 153	- 2 034	60 118

¹ Voor 2010 op basis van ramingen.

² Nominale omvang van de portefeuille en de gegarandeerde waarde, beide op kasbasis.

³ Voorziening in een jaar omvat het gerealiseerd resultaat uit voorgaande jaren, maar is exclusief het geraamde resultaat van het lopende jaar.

⁴ Raming verwacht resultaat lopend jaar, voor toevoeging aan voorziening.

Tabel 3a: Overzicht toerekenbare kosten en opbrengsten (in mln)

In deze tabel vindt een toerekening plaats van kosten en opbrengsten van crisismaatregelen met gebruik van bedrijfseconomische principes. Op basis van een grove toerekening is het resultaat op interventies opgenomen. Vanwege afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

(toerekenbare) Kosten				(toerekenbare) Opbrengsten			
Omschrijving:	2008	2009	2010 ¹	Omschrijving:	2008	2009	2010 ¹
Rente op Staatsschuld	450	2 036	1 445	A. Verwerving Fortis/RFS/AA			
				6. Renteontvangsten overbruggingskredieten Fortis	502	705	167
E1. IJsland				7. Dividend ABN Amro Group		0	
Kosten i.v.m. topping up		106		8. Dividend ASR		0	
				9. Dividend RFS		0	
F. Overige gevolgen				12. Premieontvangsten uit CRI		28	165
56. Uitvoeringskosten en inhuur externen	11	43	22	14. Renteontvangsten uit MCN 7/09		0	0
58. Ontvangen uitvoeringskosten externen	- 2	- 12	- 8	17. Premieontvangsten uit garantie			19
				B. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (20 mld.)			
				24. t/m 26. Ontvangen couponrente		848	51
				27. t/m 29. Ontvangen repurchase fees		403	104
				C. Back-up faciliteit ING			
				Resultaat IABF (na vorming voorziening)		0	0
				D1. Garantiefaciliteit bancaire leningen (200 mld.)			
				41. Premieontvangsten op basis van garanties bancaire leningen)		116	407
				E1. IJsland			
				49. Opgebouwde rente op vordering		74	78
				E2. Griekenland			
				55. Premieontvangsten lening Griekenland			42
Totale kosten:	459	2 173	1 459	Totale opbrengsten:	502	2 174	1 033
Resultaat (negatief teken is verlies)	43	1	- 426				

¹ Voor 2010 op basis van ramingen; tevens kan vanwege afronding de som der delen afwijken van het totaal.

Tabel 3b: Specificatie resultaat ING IABF (in mln)

Gedurende het jaar zullen voortaan uitsluitend de toevoegingen/onttrekkingen aan de IABF worden weergegeven; hiervan is sprake als het saldo van de kasstromen (tabel 1: post 36) ongelijk is aan nul. Met het verschijnen van het FJR zal jaarlijks het gerealiseerde resultaat op de IABF achteraf worden gepubliceerd.

Omschrijving:	2008	2009	2010 ¹	Omschrijving:	2008	2009	2010 ¹
C. Back-up faciliteit ING				C. Back-up faciliteit ING			
toevoeging IABF		0	0	onttrekking IABF		0	0

¹ Voor 2010 op basis van ramingen.

Tabel 4: Verstrekte garanties (in miljoenen euro)

Omschrijving:	2008	2009	mutatie	2010 ¹
A. Verwerving Fortis/RFS/AA				
10. Garantieverlening (geëffectueerd)		32 611		32 611
11. Afname voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)			- 2 602	- 2 602
16. Garantieverlening (geëffectueerd)			950	950
D1. Garantiefaciliteit bancaire leningen (€ 200 mld.)				
39. Garantieverlening (geëffectueerd)	2 740	50 275		50 275
40. Afname voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)		- 3 424	- 7 853	- 11 277
D2. Stabiliteitsmechanisme				
43. Garantie NL-aandeel EU-begroting			2 946	2 946
44. Garantie NL-aandeel SPV			25 872	25 872
Saldo openstaande garanties:	2 740	79 462	19 313	98 775

¹ Voor 2010 op basis van ramingen.

Lijst van gebruikte termen en hun betekenis

AOW-spaarfonds

Fonds waarin de, voor de toekomstige AOW-uitgaven geormerkte schuldreductie, wordt bijgehouden. Hiertoe vinden vanaf 1997 stortingen in het fonds plaats. Over de als geheel ten gunste van het fonds geboekte bedragen wordt jaarlijks rente bijgeboekt. Het fonds maakt deel uit van de collectieve sector.

Apparaatsuitgaven

Het totaal van de personeelsuitgaven en materiële uitgaven.

Automatische stabilisatie

Conjuncturele schommelingen in de collectieve inkomsten (en uitgaven) resulteren niet in een beleidsreactie, maar lopen in het begrotingssaldo. Bij versnelling van de conjunctuur nemen de belasting- en premie-inkomsten toe en de uitgaven voor werkloosheid af. Hierdoor neemt het begrotingssaldo toe. Bij vertraging van de conjunctuur treedt het omgekeerde op. Automatische stabilisatoren hebben daarmee een dempende invloed op de intensiteit van de conjuncturele uitslagen.

Belastinguitgaven

Overheidsuitgaven in de vorm van derving of uitstel van belastingontvangsten, voortvloeiend uit een voorziening in de wet voorzover die voorziening niet in overeenstemming is met de primaire heffingsstructuur van de wet.

Beleidsintensiveringen

Verhogingen van collectieve uitgaven en/of verlagingen van ontvangsten ten opzichte van de begroting en/of de meerjarencijfers, waaraan een beleidsbeslissing ten grondslag ligt. Deze term wordt meestal beperkt tot beleidsmatige mutaties in de netto-uitgaven. Een beleidsmatige verlaging van de belastingontvangsten wordt doorgaans aangeduid met de term lastenverlichting.

Bruto Binnenlands Product (bbp)

De som van de beloningen van de productiefactoren in het Nederlandse productieproces, plus het saldo van de indirecte belastingen en kostprijsverlagende subsidies.

Bruto Nationaal Product (bnp)

Het bnp is de som van alle bruto toegevoegde waarde voortgebracht door alle sectoren in een land in een jaar tijd. Ook is rekening gehouden met het saldo van de primaire inkomens ontvangen en betaald aan het buitenland.

Budgetdisciplinesector

Cluster van uitgaven die voor de regels budgetdiscipline op identieke wijze worden behandeld. Er zijn drie budgetdisciplinesectoren: Rijksbegroting in enge zin, Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid en de Zorgsector.

Collectieve lastendruk

Het totaal van belasting- en premieontvangsten, vermeerderd met enkele niet-belastingontvangsten, uitgedrukt in procenten van het Bruto Binnenlands Product.

Collectieve uitgaven

Het totaal van de relevante uitgaven van het Rijk (inclusief debudgettering en de uitgaven van de agentschappen), de overige publiekrechtelijke lichamen (OPL) en de sociale fondsen. Onderlinge betalingen worden geconsolideerd.

Consolidatie

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbelstellingen als gevolg van het *bruto-boeken* van onderlinge betalingen. Het *bruto-boeken* houdt in dat zowel het departement dat de feitelijke betaling verricht, als het departement dat bijdraagt, de uitgaven in de begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Dit geldt ook voor bijdragen van een departement aan een agentschap. Hierdoor wordt het rekenkundige niveau van de totale rijksuitgaven en rijksontvangsten hoger dan het feitelijke niveau. Door middel van de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd.

Contractloon

Het looninkomen per werknemer als direct gevolg van de afgesloten collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO) in de private sector en van arbeidsvoorwaardenafspraken met overheidspersoneel.

Derdenrekeningen

Rekening-courantverhoudingen die het Rijk heeft met derden en rekeningen waarop uitgaven en ontvangsten staan die conform de Comptabiliteitswet niet via de begroting lopen, omdat zij met derden of met andere onderdelen van het Rijk kunnen worden verrekend. De mutatie in het saldo van de derdenrekeningen is niet relevant voor het EMU-saldo.

Diergezondheidsfonds

Fonds waaruit uitgaven gedaan worden voor de bewaking en de bestrijding van dierziekten en het voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen. De middelen ter financiering van de uitgaven zijn afkomstig van de EU, de productschappen en het Rijk (ministerie van LNV).

Economische en Monetaire Unie (EMU)

De in het Verdrag van Maastricht geregelde unie tussen EU-lidstaten. De derde fase die op 1 januari 1999 van start is gegaan, kenmerkt zich door onherroepelijk vastgelegde wisselkoersen, volledig vrij kapitaalverkeer en girale invoering van de gemeenschappelijke munt, de euro. De euro is per 1 januari 2002 ook chartaal ingevoerd. In de EMU is de Europese Centrale Bank verantwoordelijk voor het gemeenschappelijke monetaire beleid dat wordt gevoerd door het Europees Stelsel van Centrale Banken. Tevens vindt binnen de EMU coördinatie van het economisch beleid plaats.

Eindejaarsmarge

Voorziening in de regels budgetdiscipline die inhoudt dat het is toegestaan om binnen een begroting tot maximaal 1,0 procent van het (gecorrigeerde) begrotingstotaal aan gelden tussen opeenvolgende jaren te schuiven. Op deze wijze kan het ondoelmatig besteden van begrotingsgelden worden beperkt.

EMU-saldo

Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de overheid op transactiebasis. Het vorderingensaldo geeft de mutatie in het saldo van de financiële activa en passiva van de collectieve sector weer. Omdat het EMU-saldo betrekking heeft op de totale collectieve sector, is niet alleen het vorderingensaldo van het Rijk van belang, maar ook de vorderingensaldi van de sociale fondsen en de lokale overheid.

EMU-schuld(-quote)

Het totaal van de uitstaande leningen ten laste van de gehele collectieve sector. Dit is de optelsom van de uitstaande leningen ten laste van het Rijk, de sociale fondsen en de lokale overheid, minus de onderlinge schuldverhoudingen van deze drie subsectoren. De EMU-schuld is een bruto-schuldbegrip.

Bij bepaling van de EMU-schuldquote wordt de EMU-schuld uitgedrukt in procenten van het bbp.

Europees Systeem van nationale en regionale Rekeningen (ESR)

Het ESR is een internationaal vergelijkbaar boekhoudkundig raamwerk voor een systematische en uitvoerige beschrijving van een totale economie, de elementen waaruit deze economie is opgebouwd en haar betrekkingen met andere economieën. Het ESR is gericht op de omstandigheden en informatiebehoeften in de Europese Unie.

Financieringssaldo

Het saldo van de relevante uitgaven en ontvangsten, minus de mutatie van de derdenrekeningen.

Fonds Economische Structuurversterking (FES)

Het FES wordt gevoed met een deel van de gasbaten, alsmede met de rentevrijval (na dividendderiving) samenhangend met de ontvangsten uit de verkoop van staatsdeelnemingen, en eventueel opbrengsten van veilingen van etherfrequenties. De middelen uit het FES worden gereserveerd voor investeringsprojecten van nationaal belang die de economische structuur versterken. Het betreft een verdeelfonds; vanuit het fonds worden bijdragen toegekend aan andere begrotingen van het Rijk.

Gemeentefonds

Fonds waaruit jaarlijks (algemene) uitkeringen worden gedaan aan de gemeenten, ter dekking van een deel van hun uitgaven. De jaarlijkse groei van het fonds op basis van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven, word het accres genoemd.

Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS)

De middelen voor het buitenlandse beleid worden verantwoord op verschillende begrotingen. Om de samenhang van het buitenlandse beleid te versterken, zijn de financiële middelen hiertoe gebundeld onder de HGIS. Op deze manier wordt de omvang van de beschikbare middelen duidelijk gemaakt en kan een integrale afweging plaatsvinden omtrent de inzet van deze middelen.

Infrastructuurfonds

Fonds waarin de middelen die voorheen op de begrotingen van Verkeer en Waterstaat, het Rijkswegenfonds en het Mobiliteitsfonds beschikbaar waren voor de uitgaven aan de weg-, water- en railinfrastructuur, zijn samengevoegd. Tevens worden uit dit fonds uitgaven in het kader van de Investeringsimpuls 1994–1998 gedaan. De middelen hiervoor zijn afkomstig uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES).

Inkomstenindicator

Elke wijziging in bestaand overheidsbeleid die effect heeft op de voor het EMU-saldo relevante collectieve inkomsten.

Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO)

De evaluatie van beleidsterreinen en ontwikkeling van beleidsvarianten volgens een door de regering vastgestelde interdepartementale procedure. Deze procedure voorziet onder meer in de totstandkoming van openbare rapportages.

In- en (uit)verdieneffecten

Besparingen (verliezen) die in de uitgaven van een bepaalde regeling kunnen optreden ten gevolge van beleidsintensiveringen (ombuigingen) in een andere regeling. Bijvoorbeeld: het intensiveren van de arbeidsmarktmaatregelen kan leiden tot grotere uitstroom of minder instroom in de werkloosheidsregelingen.

Kasbegrip

Het moment van feitelijke uitgave of ontvangst van middelen wordt als meetmoment genomen.

Kas- transverschillen

De verschillen die ontstaan door toepassing van zowel het kas- als het transactiebegrip.

Lastenverlichting (en -verzwaring)

Een verlaging (verhoging) van belastingtarieven dan wel verruiming (beperking) van fiscale aftrekmogelijkheden of een verlaging (verhoging) van de tarieven van de socialeverzekeringspremies.

Leen- en depositofaciliteit

Een budgettaire faciliteit waarvan dienstonderdelen van het Rijk die een baten-lastenstelsel voeren gebruik kunnen maken; zij kunnen bij de minister van Financiën geldmiddelen lenen om investeringen te plegen, dan wel rentedragend geld uitzetten.

Loonbijstelling

Tegemoetkoming voor de extra uitgaven van ministeries ten gevolge van loonstijgingen. Deze middelen worden gereserveerd op de aanvullende post Arbeidsvoorwaarden.

Najaarsnota

Tussentijds overzicht van de lopende begrotingsuitvoering, waarin wordt aangegeven welke wijzigingen optreden ten opzichte van de Vermoedelijke Uitkomsten. De Najaarsnota moet uiterlijk op 1 december van het lopende begrotingsjaar bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Prijs Nationale Bestedingen (pNB)

De Nationale Bestedingen bestaan uit particuliere consumptie, de overheidsconsumptie, de bedrijfsinvesteringen en de overheidsinvesteringen. De prijs van deze bestedingen is het gemiddelde prijspeil van deze afzetcategorieën. De reële uitgavenkaders worden op basis van de pNB omgerekend in lopende prijzen, zodat de geraamde uitgaven aan deze kaders kunnen worden getoetst. De Nationale Bestedingen-deflator (NB-deflator) geeft de ontwikkeling van de pNB weer.

Nationale Rekeningen

De Nationale Rekeningen is het statistische systeem waarmee de Nederlandse economie in kaart wordt gebracht. Ook wel de Nationale Boekhouding genoemd.

Netto-uitgaven Rijksbegroting in enge zin

Relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten van de Rijksbegroting exclusief de uitgaven en niet-belastingontvangsten van de Rijksbegroting die tot de sector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid dan wel tot de sector Zorg worden gerekend. Tevens worden de relevante uitgaven gecorrigeerd voor enkele incidentele posten.

Netto-uitgaven Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid

De budgetdisciplinesector Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid omvat de sociale zekerheid op de Rijksbegroting, alsmede de uitgaven van de sociale fondsen. Voor de sociale fondsen is het totaal van uitkeringen en administratiekosten relevant. Het bovenwettelijke gedeelte blijft buiten beschouwing.

Netto-uitgaven Zorgsector

De uitgaven die tot het Budgettair Kader Zorg (BKZ) worden gerekend. Het BKZ omvat de via de AWBZ, ZFW en particuliere verzekeraars (voorzover betrekking hebbend op de particulier verzekerde voorzieningen die ook in het ZFW-verzekerde pakket zijn opgenomen) gefinancierde netto-uitgaven. Bij het collectief gefinancierde deel van het BKZ worden de via de particuliere verzekeraars gefinancierde uitgaven niet meegenomen, met uitzondering van de via de omslagbijdrage WTZ gefinancierde uitgaven.

Niet-belastingontvangsten

Alle begrotingsontvangsten van het Rijk die niet tot de belastingen worden gerekend. Het betreft een zeer heterogene groep. Het gaat daarbij vooral om ontvangsten die samenhangen met verleende overheidsdiensten en kredietverlening door het Rijk gasbaten (exclusief vennootschapsbelasting) en incidentele ontvangsten uit de verkoop van staatsdeelnemingen.

Prijsbijstelling

Tegemoetkoming voor de extra uitgaven van ministeries ten gevolge van prijsstijgingen. Deze middelen worden gereserveerd op de aanvullende post Prijsbijstelling.

Progressiefactor

De mate waarin de belastinginkomsten afhankelijk zijn van de ontwikkeling van de economische groei.

Provinciefonds

Fonds waaruit jaarlijks (algemene) uitkeringen worden gedaan aan de provincies, ter dekking van een deel van hun uitgaven. De jaarlijkse groei van het fonds op basis van de ontwikkeling van de netto- gecorrigeerde rijksuitgaven, wordt het accres genoemd.

Rechtspersoon met een Wettelijke Taak (RWT)

Rechtspersonen met een Wettelijke Taak worden geheel of gedeeltelijk met publiek geld bekostigd en oefenen een wettelijke taak uit. RWT's kunnen tevens zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) zijn, maar er bestaan ook RWT's die geen ZBO zijn en ZBO's die geen RWT zijn.

Reële disconteringsvoet

Rekenrente waarmee een bedrag in de toekomst wordt teruggerekend naar het huidige prijsniveau.

Ruilvoetwinst (-verlies)

Een zodanig verschil in ontwikkeling tussen het niveau van prijs nationale bestedingen (pNB) enerzijds en het loon- en prijsniveau in de collectieve sector anderzijds, dat er sprake is van een uitgavenmeevaller (respectievelijk uitgaventegenvaller) ten opzichte van het uitgavenkader.

Sociale fondsen

Fondsen waaruit uitkeringen en voorzieningen worden verstrekt krachtens socialeverzekeringswetten. De financiering vindt voor het overgrote deel plaats via sociale premies en rijksbijdragen.

Sovereign Wealth Funds

Ook wel staatsfondsen genoemd. Kapitaalfondsen waarvan het kapitaal eigendom is van een staat.

Staatsbalans

Een balans waarin de grootte en de samenstelling van het staatsvermogen wordt weergegeven.

Stabiliteits- en Groeipact

Samenstel van Europese afspraken, waarin de lidstaten van de Europese Unie zich verplichten om op middellange termijn te streven naar een begroting die nabij evenwicht is of een overschot vertoont. In dit kader stellen de lidstaten elk jaar een stabiliteitsprogramma op – een rapportage over de stand van zaken en verwachtingen voor de economie en overheidsfinanciën.

Transactiebegrip

Het moment van economische handeling die leidt tot een uitgave of ontvangst – de transactie – wordt als meetmoment genomen.

Trendmatig begrotingsbeleid

Bij een trendmatig begrotingsbeleid wordt, op basis van doelstellingen of randvoorwaarden voor het overheidstekort en de inkomstenontwikkeling, aan het begin van de kabinetsperiode een uitgavenkader vastgesteld. Daar wordt tijdens de kabinetsperiode op gekoerst. Mutaties die tijdens die periode in de belasting- en premieontvangsten optreden komen tot uitdrukking in een mutatie van het saldo en van de lasten.

Vermoedelijke Uitkomsten

Ten tijde van de Miljoenennota voorziene uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het lopende jaar.

Voorjaarsnota

Tussentijds overzicht van de lopende begrotingsuitvoering, waarin wordt aangegeven welke wijzigingen optreden ten opzichte van de Ontwerpbegroting. De Voorjaarsnota moet uiterlijk op 1 juni van het lopende begrotingsjaar bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Voorlopige Rekening

De laatste budgettaire nota over de voorlopige realisatie van de begroting van het voorgaande jaar. De Voorlopige Rekening moet uiterlijk op 1 maart van het opvolgende begrotingsjaar bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO)

Orgaan waaraan de uitoefening van een wettelijke taak is opgedragen, zonder dat er sprake is van (volledige) ondergeschiktheid aan de minister, en die voor de uitoefening van de taak uit collectieve middelen (rijksbijdragen en heffingen) worden gefinancierd.

Lijst van gebruikte afkortingen

ABK	Aanvullend beleidsakkoord
AOW	Algemene Ouderdomswet
AZ	Algemene Zaken
BBP	Bruto Binnenlands Product
BKZ	Budgettair Kader Zorg
BNP	Bruto Nationaal Product
BPM	Belasting van Personenauto's en Motorrijwielen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BuZa	Buitenlandse Zaken
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA	Coalitieakkoord
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CKB	Centraal Kasbeheer
CPB	Centraal Planbureau
CVZ	College voor Zorgverzekeringen
DNB	De Nederlandsche Bank
ECB	Europese Centrale Bank
EC	Europese Commissie
EFSF	Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit
EFSM	Europees Financieel Stabiliteitsmechanisme
EIA	Energie-investeringsaftrek
EMU	Economische en Monetaire Unie
EU	Europese Unie
EZ	Economische Zaken
FES	Fonds voor Economische Structuurversterking
GCJ	Global Competitiveness index
GGZ	Geestelijke Gezondheids- en verslavingszorg
IMF	Internationaal Monetair Fonds
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MCN	Mandatory Convertible Note
MEV	Macro Economische Verkenning
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MLT	Middellange Termijn verkenning
MN	Miljoenennota
MR	Ministerraad
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MTO	Medium Term Objective
NBO	Niet-belastingontvangsten
NZa	Nederlandse Zorgautoriteit
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OV	Openbaar Vervoer
OVb	Overdrachtsbelasting
pNB	prijsc component van de Nationale Bestedingen
RGB-eng	Rijksbegroting in enge zin
RRP	Recovery and Resolution plan
RWT	Rechtspersoon met een Wettelijke Taak
S&O	Speur- en Ontwikkelingswerk
SBR	Studiegroep Begrotingsruimte
SGP	Stabiliteits- en Groeipact
SZA	Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Lijst van gebruikte afkortingen

UWV	Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen
V&W	Verkeer en Waterstaat
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
VS	Verenigde Staten
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZO	Wet Arbeid en Zorg
WBSO	Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk
WSW	Wet Sociale Werkvoorziening
WTCG	Wet Tegemoetkoming Chronisch zieken en Gehandicapten
WTO	World Trade Organisation
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWI	Wonen, Wijken en Integratie
ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan
ZVW	Zorgverzekeringswet
ZW	Ziektewet